Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҲАҚИҚАТИ

1988 йил 15 декабрь
ПАЙШАНБА
№ 285 (4.484).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин

ҚИШ ОРТИДА КЎКЛАМ БОР

Қишлоқда иш эрта бошланади. Ана шу меҳнат маромига энг аввало механизаторлар жўр бўлишади десак хато эмас. Уларнинг юмушлари кўп: ҳосил йиғим-терими тугаши ҳамон ер ҳайдашга киришдилар. Энди эса иш кўлами устахоналарга кўчирилди. Минглаб тракторлар, плуглар, сеялкалар, культиваторлар, ўрим-йиғим машиналари ва механизмларини кўкламга шайлаб қўйиш зарур. Тошкент, Сирдарё, Наманган областларининг хўжаликлари техникани тайёрлаш юмушларини муваффақиятли бажармоқдалар.

Ўрта Чирчиқ, Уйчи, Коммунистик, Марҳамат, Ленин йўли ва бошқа илғор районларнинг механизаторлари амалга ошираётган ишлар беш йилликнинг тўртинчи йили мўл ҳосили ҳақида ғамхўрлик билан йўғрилган. Улар устахоналар, машиналар сақланадиган ҳовлилар, техника хизмати кўрсатиш пунктлари, ремонт корхоналарида оммавий мусобақани авж олдирмоқдалар. Мақсад — кўкламни пухта тайёргарлик билан кутиб олиш. Шиор эса ремонт сифатини ошириш, машиналарнинг технологик созлигини таъминлаш, сарф-харажатларни камайтириш, моддий-техника ресурсларини тежаб-тергаб ишлатиш.

Қиш — иш ва ўқиш фасли. Бу ойларда техникани ремонтдан чиқарибгина қолмасдан, балки ўрта бўғин мутахассисларига илғор иш усуллари, интенсив технологияни ўргатиш, уларнинг маҳоратини ошириш зарур. Янги йилдан бошлаб республика агросаноат комплекси тўла хўжалик ҳисобида ишлашга ўтадики, бунда ишбилармон, моҳир ходимлар янада асқотади. Сир эмас, республика хўжаликларида уста механизаторлар ҳали оз. Ҳозир меҳнат қилаётган тракторчи-машинистларнинг атиги учдан бир қисми биринчи ва иккинчи классга эга. Самарқанд, Бухоро, Қашқадарё областлари, ҚҚАССРда улар бундан ҳам камроқини ташкил этишади. Механизатор малакасини ошириш техника унумдорлигини кўтариш демакдир. Биринчи класс малакасига эга бўлган тракторчи билан учинчи класслини тенглаштириш қийин.

Республикамизда илғор хўжаликлар кўп. Уларнинг бошқалардан фарқ қиладиган жойи шуки, бу ерда техника ҳамиша ишончли қўлларда, раҳбар ва мутахассислар эса машиналар сақланадиган ҳовлилар, ремонт устахоналарини четлаб ўтмайдилар. Ишнинг ташкил этилиши ҳамда ибратли тажрибалар билан мунтазам қизиқиб, ремонтчилар фаолиятидаги қийинчиликларни бартараф этиш, муаммоларни ҳал қилиш чораларини кўрадилар. Бинобэрин шундагина механизаторлар самарали ишлайдилар. Акс ҳолда одамларда совуққонлик, кун ўтса бас қабилидаги одат юзага келади. Масалан Иштихон, Зомин, Янгиер, Задарё районларида ремонт ишлари жуда суст олиб борилмоқда. Баъзи колхоз ва совхозларда машиналарни созлаб қўйиш нақ экиш мавсумигача чўзилади. Оқибатда ўпирилиш, шошмашошарлик бошланади. Долзарб пайтда булар жуда қимматга тушади. Бунга йўл қўймаслик, ремонтчиларнинг эҳтиёжлари ҳақида ғамхўрлик қилиш, уларга меҳнатни оқилона ташкил этишда кўмаклашиш хўжаликлар, РАПОлар, область агросаноат комитетлари раҳбарлари ва мутахассисларининг бурчидир.

Техника ремонти конвейер усулида ташкил этилаётган хўжаликларнинг тажрибаси диққатга лойиқ. Ўрта Чирчиқ районидаги Охунбобоев номли колхоз устахонасида айни пайтда пахта териш машиналари ремонт қилинаётир. Чунки бошқа механизмлар мавсум тугаши ҳамон дарҳол даладан келтирилиб, созланиб, сақлашга қўйилган. Ишни шу тарзда ташкил этган хўжаликлар нақадар кўп нарса ютишини ўтган мавсум натижалари яққол кўрсатди. Чунончи, мазкур хўжалик механизаторлари давлатга пахта топшириш планини ўн иш кунида бажардилар. Ялпи ҳосилнинг тўқсон процентдан кўпроғи пўлат этаклардан бўшатилди. Барвақт, сифатли созланган техника моҳир қўлларда қудратли кучга айланади, соҳибига панд бермайди.

Ҳозир ёнилғи-мойлаш материаллари, эҳтиёт қисмларни ташиб келтириш ҳам жуда муҳим. Сир эмас, долзарб пайтларда у ёки бу қисмлар етишмаслигидан ремонтчиларнинг қўллари тез-тез боғланиб туради. Таъминотчиларга, эҳтиёт қисмлар етказиб берувчиларга ҳақли эътирозлар билдирилади. Албатта, бу узилиш ёки ўпирилишлар бартараф этилади, бироқ уларнинг олдини олиш, таъминотнинг пишиқ-пухта бўлиши умумий ишга кўпроқ наф келтиради.

Яқинда Қашқадарё область Ульянов районидаги «Пахтакор», «III Интернационал» совхозлари механизаторларидан «Қишлоқ ҳақиқати»га хат келди. Улар совхозда устахона йўқлигини маълум қилишган. Механизаторлар машиналарни наридан-бери мослаштирилган биноларда ремонт қилишга мажбур бўлмоқдалар. Қиш совуғи ва қор-ёмғир остида техникага қўл уриш осон эмас. Бундай манзара тез-тез учрайди. Республика Агросаноат давлат комитети ҳамма жойда устахоналар барпо этиш, мустаҳкам инженерлик-техника базасини вужудга келтириш масаласига етарли эътибор бермаётир. Капитал қурилиш бўлимлари ва бошқармалари колхоз-совхозларнинг ремонт-эксплуатация базасини барпо этиш ишига лоқайд қарамоқдалар. Бундай объектлар йиллар мобайнида қурилиш планларига киритилмаяпти. Маблағ билан таъминлаш ёмон аҳволда, кўпинча бинокорлик материаллари, ресурслар етишмайди. Оқибатда республикада хўжаликлар учун марказий ремонт устахоналари қуриш топшириқлари сурункасига бажарилмаётир, техникавий хизмат кўрсатиш пунктлари, машиналар сақланадиган ҳовлилар қуриш топшириқлари ҳам ўлда-жўлда. Қимматбаҳо техниканинг очиқ-сочиқ, қор-ёмғир остида туриши оддий ҳолатлигича қолмоқда. Шундай экан, уларни яхши сақлаш, асраб-авайлаш ҳақидаги барча даъватлар беҳуда кетаверади.

Кўкламга тайёргарлик нафақат механизатор, агросаноат ходимлари, балки қишлоқ коммунистлари, партия комитетлари раҳбарларининг ҳам кечиктириб бўлмайдиган вазифасидир. Уларнинг кўпчилиги машиналар сақланадиган жойларга, ремонт устахоналарига, назар ташлашдан ўзларини олиб қочмоқдалар. Ремонтчиларнинг меҳнати ва турмушини уюштириш, илғорлар тажрибасини оммалаштириш, пудрат ва хўжалик ҳисобини жорий этишга, мусобақанинг жонли, таъсирчан бўлишига ҳаракат қилинаётган жойларда натижалар ҳам чакки эмас — беш йиллик топшириқлари муваффақиятли бажарилмоқда. Бундай хўжаликларда экиш техникаси, тупроққа ишлов бериш, пичан ўриш, озуқа жамғариш, ҳатто пахта териш машиналари далага чиқаришга шай турибди. Зеро, ўз вақтида ремонт қилинган, пухта созланган, кўрикдан ўтказилган ва, ниҳоят, соҳибининг қўлига топширилган техника кўкламги экишда муваффақият келтиради, барака уруғининг яхши ишлов берилган заминга тушишини, экиш муддатларини қисқартиришни, уруғнинг текис, қийғос униб чиқишини таъминлайдики, бу пировардида ҳосилнинг мўл бўлишига кафолатдир.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ

ФАРМОНИ

ЎРТОҚ Ш. ҲОЖИМУРОДОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР СТАТИСТИКА ДАВЛАТ КОМИТЕТИНИНГ РАИСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми қарор қилади:

Ўртоқ Шуҳрат Ҳожимуродов Ўзбекистон ССР Статистика давлат комитетининг раиси этиб тайинлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг раиси
П. ҲАБИБУЛЛАЕВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг секретари
Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.

Тошкент шаҳри,
1988 йил 13 декабрь.

АРМАН ХАЛҚИНИНГ МУСИБАТИ ВА ҚАЙҒУСИ— БУТУН МАМЛАКАТНИНГ МУСИБАТИ ВА ҚАЙҒУСИ

М. С. Горбачев Арманистон Компартияси Марказий Комитетида ўтказган иккита кенгашда вайрон бўлган бинолар харобалари остида қолган кишиларни қутқариш, уларни озиқ-овқат ва муваққат турар-жой билан таъминлаш масалалари, Арманистондаги зилзила оқибатларини тугатиш билан боғлиқ бўлган кўпдан-кўп бошқа жуда муҳим вазифалар муҳокама қилинди. Бу кенгашларда Н. И. Рижков, Н. Н. Слюньков, Д. Т. Язов, СССР Министрлар Совети раисининг ўринбосарлари Ю. П. Баталин, Л. А. Воронин, Б. Е. Шчербина, ВЦСПС раиси С. А. Шалаев, ВЛКСМ Марказий Комитетининг биринчи секретари В. И. Мироненко, бир қанча иттифоқ министрликлари ва идораларининг раҳбарлари, С. Г. Арутюнян, Г. М. Восканян, Ф. Т. Саркисян, республиканинг бошқа партия ва давлат раҳбарлари қатнашдилар.

Одамлар бошига жуда мусибатли фожиа тушди, деди М. С. Горбачев, бу фожианинг миқёсларини илгари билган эдик, аммо бу қадар вайронагарчилик ва қурбонларни мутлақо тасаввур этиб бўлмасди. Бутун мамлакат арман халқи билан бирга мотам тутмоқда.

Ҳозир барча соҳаларда қутқарув ишларини кучайтириш керак. Ҳар бир соат ғанимат. Куни кеча икки юз киши, бугун эллик киши тириклайин харобалар остидан тортиб олинди. Мексикадаги зилзила тажрибасига қараганда, одамларни қутқариш ишларини давом эттириш керак. У ерда ҳатто 13 кундан кейин ҳам тирик одамларни топган эдилар. Демак, биз жамики имкониятлардан иложи борича кўпроқ фойдаланишимиз керак.

Шу муносабат билан М. С. Горбачев кенгаш қатнашчиларининг эътиборини техникани стихияли тақсимлаш ҳоллари содир бўлаётганига қаратди. Бир уйнинг ёнида бир неча кран турган бўлса, бошқа уйнинг ёнида битта ҳам йўқ. Кўпинча одамлар кранларни йўлдан буриб, ўз кварталига олиб бормоқдалар. Инсоний жиҳатдан уларнинг бу ишини тушунса бўлади, бироқ дуруст уюшқоқлик бўлмаса, ишни лозим бўлганчалик тез юриштириб бўлмайди. Ёр-биродарларидан жудо бўлган кишилар марҳумлар олдидаги сўнгги бурчларини адо этиб, ота-боболарнинг урф-одатларига биноан дафн эта олишларига ҳам шароит яратиб бериш керак.

Бошпанасиз қолган кишилар қаерда яшайдилар, деган масала кўндаланг бўлиб турибди. Фалокат рўй берган районлардан аёллар ва болалар ҳозирнинг ўзидаёқ Арманистон шаҳарлари ва районларига, бошқа республикаларга жўнаб кета бошладилар. Азият чеккан ҳамма одамларни жойлардаги Советларнинг ижроия комитетлари қабул этиб олсинлар, деб бутун мамлакат бўйича кўрсатма берилган. Ҳамма нарсани икир-чикиригача кўзда тутиш, азият чеккан кишиларни ҳам, қутқариш ишлари билан машғул бўлган кишиларни ҳам озиқ-овқат, муваққат турар-жой билан таъминлаш керак. Касаба союзлари зўр фаоллик кўрсатишлари лозим. Болалар ва аёллар зудлик билан жойлаштирилиши ҳамда уларга қулайликлар яратиб берилиши зарур.

Михаил Сергеевич Д. Т. Язовга қараб бундай деди: шу районлардан армияга чақирилган солдатлар ўз яқин кишиларига ёрдамга келишга интилаётганликларини эътиборсиз қолдириб бўлмайди. Уларга отпуска бериш керак.

Долзарб ишлар билан бир қаторда эртаги куннинг масалалари: вайрон бўлган шаҳар ва қишлоқлардаги ҳаётни қандай қилиб тиклаш, уларни қайтадан қуриш масалалари устида ҳозирнинг ўзидаёқ ўйлаш лозим. Шуни ҳисобга олиб, М. С. Горбачев кенгаш қатнашчиларидан қутқарув ишлари қандай бораётгани ҳақида маълумот беришни сўради.

Харобаларнинг уюмларини йиғиштириб олиш учун зарур техника бўлиши — одамларни қутқаришнинг энг муҳим шартларидан биридир. Кўп юк кўтара оладиган кранлар айниқса зарур. Бундай кранларнинг умумий миқдори 11 декабрь кечқурунга бориб 700 тага етай деб қолди, дейилди кенгашда. Ўнлаб кранлар йўлда келмоқда, заводларда жўнатиш учун тайёрлаб қўйилган. Келгуси ҳафтанинг ўрталарига бориб, уларнинг сонини мингтага етказиш, сўнгра эса бундай кранларга бўлган эҳтиёжни тўла-тўкис қондириш мўлжалланмоқда. Кранлар ва бошқа машина-механизмлар билан бирга ишчилар, мутахассислар, ремонтчилар, ёнилғи қуювчилар, газ ёрдамида металл қирқувчилар ва шу сингари бошқа бригадалар ҳам етиб келмоқда.

Табиий офатдан зарар кўрган кишиларни жойлаштириш учун зарур бўлган ҳамма нарсаларни етказиб бериш кучаймоқда. 300 минг кишига етадиган чодирлар келтирилди, уларни иситиш учун муваққат печлар ясалмоқда. Иссиқ кийим-бош, ич кийим, кўрпалар билан таъминлаш масаласи ҳал қилинди. Вақтинча яшаш учун бир ярим мингта вагонча жўнатила бошлади, уларнинг умумий майдони тахминан 50 минг квадрат метрга боради. Омборларда шифер, томга ёпиладиган юмшоқ материаллар, дераза ойнаси ғамланмоқда, буларнинг ҳаммаси аҳолига берилади. Қўшимча равишда мингта ағдарма машина, 200 та бульдозер, 100 та экскаватор ажратилди. Графиклар тузиб чиқилди, бу механизмларни жўнатиш устидан назорат қилинмоқда.

Навбатдаги масала — шаҳарларнинг ҳаёт фаолиятини тиклашдир. 4 та сув таъминоти системасидан ҳозирча биттаси тикланди, сув ташиб келтирилмоқда. Баъзи районларга электр энергия берилмоқда, вокзал, аэропорт, касалхона, поликлиника, қон қуйиш станцияси ёритилмоқда.

Чернобиль сабоқларини эсга олайлик, деди М. С. Горбачев. Ўшанда бу муаммоларни бутун мамлакат билан бирга ҳал қилган эдик. Зилзила ядро портлаши бўлмаса ҳам, Арманистондаги бу фалокатни унга ўхшатиш мумкин. Биринчи галда болалар ва аёлларни санаторийларга, дам олиш уйларига жўнатиш керак. Бунинг учун Грузияда, Краснодар ва Ставрополь ўлкаларида 10 минглаб жой тайёрлаб қўйилган. Бутун-бутун синф бўлиб, ўқитувчилар билан боришсин. Бу — биринчи галдаги вазифалар жумласига киради.

Кенгашда ҳаракатларни мувофиқлаштириш масаласи кўтарилди. Ҳозир Ереванга, Ленинаканга ҳар куни ўнлаб транспорт самолётлари келмоқда, баъзан улар мамлакатнинг турли томонларидан ўз ташаббуси билан учмоқда. Дунёнинг кўпгина мамлакатларидан келаётган самолётлар уларнинг ёнига қўшилмоқда. Ишлар дуруст ташкил этилмаса, одамлардан ва техникадан оқилона фойдаланиб бўлмайди. Шу муносабат билан ёрдам беришга қарор қилган ҳаммага мурожаат этиб, бундан Сиёсий бюронинг комиссиясини, республика раҳбариятини барвақт хабардор этишни илтимос қилиш истаги билдирилди.

Кенгашда ўз бошига тушган мусибатга қарамай, қутқарув ишларини ташкил этишни зиммасига олган партия ходимларининг мардлиги ҳақида кўпгина яхши гаплар айтилди. Ленинакан шаҳар партия комитетининг биринчи секретари М. Мкртчян яқин кишиларидан жудо бўлди, аммо иш жойини ташлаб кетмади. Қариндошларидан жудо бўлган Спитак район партия комитетининг биринчи секретари Н. Мурадян ҳам кечаю кундуз меҳнат қилмоқда. Маҳаллий аҳоли ҳамда Ереван, Тбилиси, Москвадан, Совет Иттифоқининг бошқа шаҳарларидан келган врачлар, мутахассислар, ишчилар ҳам жонбозлик кўрсатиб кулфатни бартараф этишда ёрдам бермоқдалар.

Транспортдан гап очилди. Қутқарув ишларининг бориши жуда кўп жиҳатдан транспортга боғлиқ эканлиги таъкидланди. Темирйўлчилар олдига аввало Ленинакан билан Спитак ўртасида қатновни ташкил этиш вазифаси қўйилди. Бу ердаги 6 та кичик станция, ҳамма вокзал ва вокзалолди иншоотлари вайрон бўлган. Ҳозирча Спитакка фақат Тбилиси орқали бориш мумкин. Севан-Раздан участкасидаги тоннеллар ва кўприклар ишга яроқли, пассажир поездларини ўтказиш мумкин.

Темир йўлларни қайта тиклашга саккиз кун вақт берилган, деди Н. И. Рижков. Бу — охирги муддат.

Биз, эҳтимолки, жаҳонда ҳали рўй бермаган вазиятга дуч келдик деди кенгашда СССР Соғлиқни сақлаш министри Е. И. Чазов. Зарарланиш радиуси — 80 километр. Жароҳатланган кишиларга қоронғида дастлабки ёрдамни кўрсатишга тўғри келди, сув йўқ эди, дала шароитида ишладик. Ҳозирги вақтда 200 та медицина бригадаси ишлаб турибди, мамлакатнинг етакчи медицина муассасаларидан 500 врач жалб қилинди, бир неча госпиталь ташкил этилди. 1600 та операция қилинди. Жароҳатланган 60 кишини Москвага жўнатдик, бугун ва эртага яна 200 кишини жўнатмоқчи бўлиб турибмиз, ҳозирча қўшимча врачлар керак эмас, аммо улар мамлакатнинг турли жойларидан қўнғироқ қилиб туришибди, бу ерга келиш истагини билдиришаяпти. Беморларга қуйиш учун қон масаласига келганда, етарли миқдорда қон олинди, шунга қарамай, одамлар узлуксиз келиб, ўз қонларини таклиф қилмоқдалар. Оғир шикастланган беморлар кўп. Сунъий буйраклар етишмаяпти. Юқумли касалликлар келиб чиқишига йўл қўймаслик чораларини кўраяпмиз. Иккита санитария-гигиена лабораторияси, 30 та бригада тузганмиз, сув, озиқ-овқат текшириб турилибди.

М. С. Горбачев бу ерда орттирилган бутун тажрибани идрок этиб олиш, ҳамма турдаги хизматлар ва йўналишлар бўйлаб сабоқ чиқариш зарурлигига эътиборни қаратди. Масалан, шунга ўхшаш кулфат рўй бериб қолган тақдирда ўзига хос «тез ҳаракат қиладиган медицина қўшинлари» кераклиги равшан. Вертолётлар, дори-дармон, приборлар бўлсин, ҳозир болалар ва аёлларни кўчириш айниқса муҳим. Уларга буни уқтириш қийин бўлса ҳам, аммо шундай қилиш керак. Эркаклар эса ўз она шаҳарлари, посёлкалари, қишлоқларидаги ҳаётни қайта тиклаш учун қоладилар, деб ўйлайман.

С. А. Шалаев айни шу ишни ВЦСПС ўзининг бош вазифаси, деб билаётанини айтади. Республиканинг ҳамма санаторийлари ишга солинди, уларда 4 мингтадан кўпроқ жой бор, Адлер, Сочи, Грузиядаги, бошқа жойлардаги кўпгина касаба союз шифохоналари ажратиб берилди. Дастлабки кунларда одамларни жўнаб кетишга кўндиришнинг иложи бўлмаган эди. Аммо бугундан бошлаб кўчишда ёрдам берадиган доимий пунктлар ишламоқда, ҳозиргача Ленинакандан 310 киши олиб кетилди. Касаба союз маблағи ҳисобидан нафақа беришга тахминан 100—120 миллион сўм керак бўлади, бизда бундай имконият бор. Азият кўрган кишиларга ёрдам бериш учун турдош корхоналарнинг коллективлари ҳам жалб қилинмоқда, эҳтимол, улар ўз касбдош ўртоқларини жойлаштиришга, корхоналарни тиклашда кўмаклашишга муваффақ бўлурлар. Ҳозир кўпгина коллективлар шанбаликлар эълон қилиб, шу куни ишлаб топилган пулни Арманистонга юбормоқдалар.

Ф. Т. Саркисян охирги маълумотларга кўра тахминан 700 минг киши зарар кўрганини, 500 минг киши бошпанасиз қолганини маълум қилди. Ленинаканда уй-жой фондининг 80 процентидан, Спитакда деярли ҳаммасидан маҳрум бўлинди. Ҳар бир республика, ҳар бир ўлка, ҳар бир область бизнинг мусибатимизга ҳамдардлик билдирганини айтиб ўтмоқчиман. Одамлар қўнғироқ қилиб, нима кераклигини сўрамоқдалар, ўзлари ёрдам таклиф этмоқдалар.

Анчагина қочоқлар борлиги зилзила оқибатларини тугатишни чигаллаштираётгани муносабати билан М. С. Горбачев Арманистон ва Озарбайжон раҳбарияти олдида одамларни ўз уйларига қайтариш вазифаси турганини таъкидлади. Уларнинг тўла хавфсизлигини гарантиялаб қўйиш керак, албатта.

Ленинакан, Кировакан, Спитакда шу кунларда учрашишга тўғри келган кўп кишилар: бас қилиш керак! Халқнинг миллий руҳи каби нарса билан ҳозир ўйнашиб бўладими, эс-ҳушни йиғиштириб олиб, бундан буён қандай яшаш кераклиги, муносабатларни қандай қилиб нормал изга солиш лозимлиги ҳақида ўйлаш керак, деб айтмоқдалар. Бу масалада раҳбарлар аниқ, принципиал позицияда туришлари, гиж-гижловчиларга зарба беришлари керак. Арманистоннинг ҳам, Озарбайжоннинг ҳам Компартиялари Марказий Комитетлари қочоқларга: ўз уйларингизга қайтиб боринглар, деб айтишлари, башарти, бирон кимса уларнинг йўлига тўсиқ қўйса, Совет ҳокимиятимизнинг бутун кучи билан уларни тийиб қўйиш лозим.

Кенгашда Д. Т. Язов Совет Армияси бераётган ёрдам ҳақида гапирди. Осмонда ва аэродромларда 150 та оғир самолёт ишга солинди. Уларнинг анчагина қисми кранларни олиб келди. Ленинаканнинг бир ўзида жангчилар 150 та кўчма ошхона ташкил этдилар, 800 тадан кўпроқ катта чодир тикдилар. 60 нафар бензин қуювчи кранларга хизмат қилмоқда, иккита қурилиш отряди вайрона уюмларини йиғиштириб олишда қатнашмоқда.

Пировардида М. С. Горбачев сўзга чиқиб, бундай деди: барча соҳалардаги иш суръатларини ошириш керак. Н. И. Рижков билан Н. Н. Слюньков яна бир неча кун шу ерда қоладилар, деб келишиб олдик. Ҳозир ҳал қилувчи кунлар ва тунлар келди, одамларни кулфатдан қутқариш керак.

Ю. П. Баталин билан Б. Е. Шчербина ишнинг ташкилий жиҳатига эътиборни кучайтирсинлар, бошқарув механизмини яратсинлар. Агар Д. Т. Язов зарарланган районлардаги алоқани бир-бир ярим кун ичида тиклашни таъминлай олса, жуда яхши бўлади.

Республикадаги ва мамлакатдаги меҳнаткашлар бу ерда нималар қилинаётганини билиб туришлари зарур. Содир бўлган офатдан одамлар ларзага келганлар. Уларга тўла-тўкис маълумот берилиши керак.

Ҳал қилиниши лозим бўлган ҳамма масалалар юзасидан қарорлар тайёрлангиз. Айниқса моддий ёрдам бериш, етган зарарнинг ўрнини қоплаш ҳақида қарорлар керак. Орадан яна бир ҳафта ўтгач, навбатдаги босқич бошланади: одамларни жойлаштириш, бу ердаги ҳаётни қайтадан тиклаш керак бўлади.

Бир нарсани алоҳида айтиб ўтмоқчиман. Ленинакан, Спитак, Кироваканга борган вақтимизда одамлар: мамлакат шаҳарларига юборилаётган фарзандларимиз болалар уйларига тушиб қолмайдиларми, деб сўрадилар. Асло бундай бўлмаслигини сизлар ҳам, оммавий ахборот воситалари ҳам халққа айтиши керак, ўртоқлар. Улар кўчиб борган жойларида қанча керак бўлса шунча: бир ой, икки, беш ой, бир йил яшасинлар. Харажатларни касаба союзлари ўз зиммасига олади.

Шикастланган шаҳарлар қайта тикланадими, деб мендан сўрашди. Бу саволга фақат битта жавоб бериш мумкин: ҳа, шаҳарлар, посёлкалар ва қишлоқларни тиклаш керак, чунки улар ўз жойларини ташлаб кетишни хоҳламайдиган ҳозирги авлодларнинг ота-боболаридан қолган жой, бу авлодларнинг оталари ва оналари шу ерда яшаганлар. Маҳаллий маъмурлар ҳам вақтни бой бермай, сиёсий сафсатабозларга зарба беришлари керак. Халқ бошига кулфат тушган бир пайтда, Арманистонгина эмас, бутун мамлакатгина эмас, бутун дунё ҳам қайғуга тушган бир пайтда саросималик уруғларини сочиш ярамайди!

«Қорабоғ» комитети нималар қилаётганини кўринг. Маҳаллий маъмурларнинг қутқарув ишларини ташкил этишдаги айрим нуқсонларидан фойдаланиб, шу комитет аъзолари ҳар қандай воситалар билан ташаббусни қўлга олишга уринмоқдалар. Улар ҳеч қандай воситалардан ҳазар қилмаяптилар. Яна ҳам кучлироқ зилзила бўлади, деган овоза тарқатдилар, бунинг учун бир неча арман олимини ишга солдилар, бу олимлар ҳам уларнинг измига юра қолдилар. Биз Москвадан, Ленинграддан шошилинч равишда олимларни чақиртирдик, уларнинг ҳаммалари бир овоздан: бундай тахминлар учун асос йўқ, деб айтмоқдалар.

Мана бу гапга қулоқ солинг: гўё арман болалари рус оилаларидан қайтиб келмайди, арманлар Красноярск ўлкасига бир умрга кўчирилади, деб даъво қилмоқдалар. Барча иттифоқдош республикаларнинг вакиллари зарарланган аҳоли пунктларини сейсмик зонанинг барча талабларига монанд келадиган лойиҳаларга мувофиқ икки йил ичида қайта тиклаш мумкин деган қарорга келган бир пайтда шундай даъволар қилинмоқда. Уй-жой биноларини, саноат ва аграр сектор корхоналарини қайта тиклаш учун беш миллиард сўм керак бўлади. Биз бу маблағни топамиз. Бутун мамлакат арман халқига ёрдам беришга ҳозиру нозир бўлиб турибди.

Бу диёрни албатта қайта тиклаймиз. Бу ерда нақадар гўзал жойлар бўлганини кўрганман. Яна бир ҳукумат комиссиясини тузиш керак бўлади, албатта. Бу комиссия, жумладан бу ерда шамсимон баланд уйлар қурилганлиги учун, темир-бетон плиталар жуда оз бетон қўшилиб, ҳар қандай меъёрдан кўп қум билан тайёрланганлиги учун ким айбдор эканини суриштирган бўлур эди. Демак, цементни ўғирлашган. Кимлар ўғирлаган?

Ҳозир йиғилишлар ўтказишнинг кераги йўқ. Ҳамма халқ билан бирга бўлиши лозим, деб таъкидлади М. С. Горбачев. Мен Мкртчян ва Мурадян ўртоқлар каби коммунистларга қойил қолдим. Улар оилаларидан жудо бўлсалар-да, кечаю кундуз одамлар билан бирга бўлиб, уларга ёрдам бермоқдалар. Бундай кишилар ҳақида ҳаммага гапириб бериш керак. Арманистондаги мусибатга бутун дунё: дўстларимиз — социалистик мамлакатлар ҳам, америкаликлар ҳам, французлар ҳам, швейцариялиқлар ҳам қайғуришди, инглизлардан, ГФРдан ёрдам келди, ҳаммасини санаб ўтиш қийин. Инсоний бирдамлик, умумбашарий қадриятлар мана шунда намоён бўлди. Ўз халқимизнинг фикр-ўйлари ҳақида ҳали гапираётганим йўқ. Бутун халқимиз олиҳимматлик билан қардош республикага ёрдам беришга камарбаста бўлиб турибди!

Биз мана шундай яшайверамиз: шодликда ҳам, кулфатда ҳам бирга, бир оила бўлиб яшаймиз.

(ТАСС).

СОВЕТ ПАРЛАМЕНТ ДЕЛЕГАЦИЯСИНИНГ ДАМАШҚДА БЎЛИШИ

ДАМАШҚ, 14 декабрь. (ТАСС). Сурия пойтахтида СССР Олий Совети Президиумининг аъзоси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Р. Н. Нишонов бошчилигидаги СССР парламент группаси делегацияси билан Араб мамлакатлари парламенти иттифоқининг Бош секретари А. Буравий бошчилигидаги шу ташкилот делегациялари ўртасида музокаралар бошланди. Совет парламенти аъзолари Араб мамлакатлари парламенти иттифоқининг таклифига биноан Сурияга визит билан келди.

Яқин Шарқдаги ва умуман жаҳондаги аҳволнинг халқаро ишларда Совет-Сурия ўзаро муносабатларини янада чуқурлаштиришнинг энг муҳим масалалари кенг доираси дўстлик ва ҳамжиҳатлик вазиятида муҳокама қилинди.

Совет Иттифоқининг СССР Олий Совети Президиумининг раиси, КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачев БМТда сўзлаган нутқида олға сурган ташаббусларига юқори баҳо берилди. Мазкур нутқда тилга олинган масалалар юзасидан қарашларнинг ўзаро мослиги айтиб ўтилди.

Томонлар халқаро вазиятнинг ривожланишини ижобий баҳоладилар ҳамда бу жараёнда парламентлар ва парламент аъзолари катта роль ўйнаётганлигини айтдилар.

Учрашув қатнашчилари Фаластин миллий кенгашининг Жазоирда бўлиб ўтган фавқулодда сессияси қарорларининг регионда тинчлик сари олға силжиш учун муҳимлигини таъкидладилар ҳамда Яқин Шарқ хусусида халқаро конференция чақириш мақсадидаги куч-ғайратлар ва амалий тадбирларни кучайтириш зарурлигини ёқлаб чиқдилар.

Учрашув чоғида икки мамлакат ўртасидаги дўстона муносабатларнинг аҳволидан ҳар иккала томоннинг мамнунияти, кўп томонлама Совет-Сурия ҳамкорлигини мустаҳкамлашга интилиш изҳор қилинди.

Совет делегациясининг аъзолари визит программасига биноан кеча Сурия Араб Республикаси халқ кенгаши (парламенти)нинг раиси А. Каддура билан учрашди. Дўстона суҳбат чоғида жаҳондаги ҳозирги вазият, Совет-Сурия ҳамкорлигининг аҳволи ва икки мамлакат парламентлари ўртасидаги алоқаларни янада ривожлантириш билан боғлиқ бир қанча масалалар муҳокама қилинди. Томонлар бу борада халқаро сиёсий муҳитда яхшилик сари ўзгаришлар рўй бераётганлиги мамнуният билан қайд этилди. Бу борада томонлар кенг қамровли халқаро хавфсизлик ва тинчлик системасини вужудга келтириш манфаатлари йўлида куч-ғайратларни янада ошириш зарурлигини айтдилар. Сурия парламентининг раиси шу муносабат билан М. С. Горбачевнинг БМТ минбаридан туриб ўртага қўйган халқаро вазиятни тубдан соғломлаштиришга оид комплекс тадбирларнинг ғоят муҳимлигини таъкидлади.

Регионал муаммоларни муҳокама қилиш чоғида Яқин Шарққа асосий эътибор берилди. Суҳбатдошлар Араб-Исроил можаросини бартараф этиш ва Яқин Шарқ хусусида халқаро конференция чақириш учун шошилинч чоралар кўриш зарурлигини тасдиқладилар. Совет делегациясининг бошлиғи регионда тинчликка эришиш йўлларини излашда Араб давлатлари ҳаракатлари бирлигининг катта аҳамиятга эга эканлигини ва Суриянинг катта ролини қайд этди. Энг муҳим регионал ва умуминсоний муаммоларни ҳал этиш юзасидан икки мамлакат парламент аъзоларининг куч-ғайратларини мувофиқлаштиришни янада ривожлантиришга оид масалалар хусусида фикрлашиб олинди. Томонлар мамлакатларимиз ўртасида ишончга асосланган яхши муносабатлар вужудга келганлигини таъкидладилар.

Р. Н. Нишонов Суриянинг Афғонистонга доир позициясига юксак баҳо берди. А. Каддура унинг мамлакати бундан буён ҳам Афғонистон муаммоси адолатли тарзда ва тинч йўл билан бартараф этилиши учун курашишини тасдиқлади.

Сурия Араб Республикаси халқ кенгашининг раиси Совет Арманистонида рўй берган табиий офат натижасида одамлар ҳалок бўлганлиги муносабати билан барча сурияликлар номидан ва шахсан ўз номидан Совет делегациясига чуқур ҳамдардлик билдирди. У Сурия раҳбарияти офат рўй берган районларга дори-дармон ва кийим-кечак ортилган 6 та транспорт самолётини юборишга қарор қилганлигини айтди. Совет томони ҳамдардлик учун астойдил миннатдорчилик изҳор қилди.

ПАХТАКОР ВА КОНСТРУКТОРЛАР ҲАМКОРЛИГИ

ИЗЛАНИШ ДАВОМ ЭТАДИ

Яқинда Ўзбекистон ССР Давлат план комитетининг илмий-техника ахбороти ва техник-иқтисодий тадқиқотлар илмий текшириш институти қишлоқ хўжалигини механизациялаш сериясида бир илғор ишлаб чиқариш тажрибаси ҳақида варақа чиқарди. Унда айтилишича, мавжуд ХНП—1,8 пахта териш машинаси конструкциясини такомиллаштириш натижасида янги ХНП—1,8 А маркали агрегат яратилган бўлиб, у мукаммалашган терим аппаратлари, пневмоподборшчик, бункер, кабина ҳамда «Кедр—1А» деб номланган электрон назорат системаси билан жиҳозланган. Энг асосийси, пневмоподборшчик ёрдамида бир йўла тўкилган пахта ҳам териб кетилади. Подбор (тўкилган пахта) кичик ҳажмли мосламада агрегат ишлаши жараёнида тозаланиб, сўнг бункерга ўтади. Унга эса сиғимни оширувчи зичлагич ўрнатилган. Ён томонда хасчўп ва бошқа ифлосликларни чиқариб ташлайдиган қурилма бор. Айниқса, зичлагич ва янги конструкциядаги пневмободборшчикни қўллаш пахта териш машинаси технология жараёнининг мустаҳкамлигини оширибгина қолмасдан иш унумини биринчи теримда 12,5 процент, иккинчи теримда 9,4 процент ўстириш имконини беради. Йиллик иқтисодий самараси 286 сўм 84 тийин. Машина Ўрта Осиё қишлоқ хўжалигини механизациялаш ва электрлаштириш илмий-текшириш институти (САИМЭ)нинг тажриба хўжаликларида синовдан ўтказилиб, эндиликда серияли ишлаб чиқаришга тавсия этилди. Уни қатор оралари 90 сантиметр бўлган пахта майдонларида қўллаш мумкин.

Биз бу техникавий янгиликнинг яратилиш ва синовдан ўтиш босқичи билан қизиқдик. Айниқса, пневмоподборшчикнинг бевосита пахта териш машинасига ўрнатилиши диққатга сазовор. Негаки, шу пайтгача тўкилган пахтани териб олиш масаласи пахтакорларни қаноатлантирадиган даражада ҳал этилмай келинаётганди.

Агар қишлоқ хўжалик машинасозлиги тарихига назар ташланса, яратилган барча пахта териш машиналарида битта камчилик яққол кўзга ташланади. Яъни, пахтазор машина теримига қанчалик мослаб тайёрланмасин, барибир икки теримда ҳосилнинг камида 15—16 проценти ерга тўкилади. Айтайлик, тўрт қаторли ХН—3,6 ёки 14ХВ—2,4 дами икки қаторли, пахтачиликда анча оммавийлашиб кетган 17ХВ—1,8 дами — ҳаммасида ана шу нуқсон бор.

Албатта, бу 15 процент (агрегат бенуқсон ишлаган, карта яхшилаб тайёрланган, дефолиация маромида ўтказилган тақдирда, акс ҳолда процент бундан юқори бўлиши мумкин) йўқотиш ҳамиша олимларни, конструкторларни, пахтакорларни, айниқса, ҳосилнинг нобуд бўлишида техникадан кўра ўзларини айбдорроқ ҳис этган механизаторларни ташвишлантириб келмоқда. Жумладан, олимлар олдида иккита вазифа турарди: ё аппаратнинг конструкциясини тубдан янгилаш керак, ё тўкилган пахтани териб оладиган мослама яратиш зарур.

Етмишинчи йилларнинг ўрталарида САИМЭнинг бир группа олимлари — техника фанлари кандидатлари Анвар Дадабоев, Саъдулла Ўсаров, Эркин Акбаров (ҳозир Тошкент политехника институтида кафедра мудири) ўртоқлар бу вазифалар устида илмий изланишлар олиб боришди. Ўша пайтда институт бўйича бу ишга техника фанлари доктори Давид Шполянский раҳбарлик қилди.

Асосий диққат-эътибор тўкилган пахтани териб оладиган мослама яратишга қаратилди. Олимларнинг изчил ижодий изланишлари туфайли 1976 йилдаёқ ана шундай мослама— пневмоподборшчикнинг дастлабки тажриба нусхаси тайёр бўлди. У САИМЭнинг тажриба участкасида синаб кўрилди. Шундан кейин институтнинг тажриба заводи ҳамда Гулистон тажриба ремонт-механика заводида 75 та шундай пневмоподборшчик тайёрланди. Бу мосламалар пахта териш машиналарига ўрнатилиб, йиғим-терим пайтида Сирдарё область Оқолтин районидаги Ворошилов номли совхоз даласида текширувдан ўтказилди. Синов олимлар аниқ ҳисоб-китоб қилишлари учун бир қатор имкониятлар яратди. Агар ерга тўкилган 15 процент пахта йўқотиш нуқтаи назаридан 100 процентга тенглаштирилса, янги мослама-пневмоподборшчикда шунинг 65 процентини териб олиш мумкинлиги исботланди. САМИС (Ўрта Осиё машина синаш станцияси), оқ йўл берганидан кейин мослама «Ташсельмаш» заводида кўплаб ишлаб чиқарила бошланди. Албатта, якка ҳолда эмас. Пневмоподборшчик 17ХВ пахта териш машинасига ўрнатилди ва терим агрегати ХНП—1,8 деган янги ном олди. Бу эгатлар ораси 90 сантиметр бўлган далаларда ишлатиладиган икки қаторли пахта териш машинаси бўлиб, уни айниқса 1978—1980 йиллардан бошлаб кўп миқдорда ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Пахта терими мавсумида асосан ХНП—1,8 ҳукмронлик қила бошлади.

Бироқ республикамизнинг колхоз ва совхозларида янги машинани қўллаш оммавий тус олган сари унинг камчиликлари аниқлана борди. Нуқсонлар асосан пневмоподборшчик иши билан боғлиқ эди. Хўш, механизаторлар нималарга эътироз билдиришарди?! Биринчидан, пневмоподборшчик тез-тез тиқилиб қолиши ишнинг белига тепади. Иш жараёнида ҳадеб машинани тўхтатавериб, бунинг устига ҳар сафар пастга тушиб, мосламанинг «оғиз бўшлиғи»ни кўсак, кесак, ҳар хил хасчўплардан тозалайвериш механизаторнинг жонига тегди. Иккинчидан, агрегат ишлаб турганда, подборни териб олиб, тозалаш жараёнида ҳосил бўладиган ифлосликлар (хасчўплар) бевосита двигатель устига тушиб, уни ҳам тез-тез тозалаб туриш заруратини туғдирди. Акс ҳолда двигатель ишдан чиқиши мумкин. Учинчидан, механик-ҳайдовчининг иш шароити ёмонлашди, яъни у чанг-тўзон ичида ишлайдиган бўлди. Терим агрегатига ўрнатилган пневмоподборшчикнинг тўкилган пахтани териб олишдаги афзаллиги бошқа томондан зарар келтирди: механик-ҳайдовчи иш вақтининг бир қисми пневмоподборшчик билан двигателни хас-чўпдан тозалашга кетди. Оқибатда механизаторнинг иш унуми кескин пасайиб кетди. Бунинг устига ортиқча оворагарчилигу чанг ютишни айтмайсизми?! Механик-ҳайдовчилар ҳатто яп-янги ХНП—1,8 пахта териш машинасининг ҳам пневмоподборшчигини ажратиб ташлайдиган бўлишди.

Дастлабки синовлар пайтида унчалик кўзга ташланмаган бу камчиликлар кейинчалик олимларни яна ташвишга солиб қўйди. Энди нима қилиш керак? Механизаторлар олдида йўқотилган ишончни қандай қилиб тиклаш зарур? Ўзингиз ўйлаб кўринг, бир йилда тахминан уч мингта пневмоподборшчик ишлаб чиқарилади. Ҳар йили шунинг қанчаси кераксиз буюмдек ажратиб олинаяпти экан? Шу нарса аниқки, қайси колхоз ёки совхозда бўлманг, пневмоподборшчиги ҳамда бункердаги зичлагичи олиб ташланган пахта териш машинасини кўрасиз. Буни олимлар ҳам яхши билишади.

— Биз мавжуд пахта териш машинаси қисмларини такомиллаштириш, хусусан, юқоридаги камчиликлардан холи пневмоподборшчик яратиш устида саксонинчи йиллар бошиданоқ иш олиб бордик, — дейди Меҳнат Қизил Байроқ орденли Ўрта Осиё қишлоқ хўжалигини механизациялаш ва электрлаштириш илмий-текшириш институти (САИМЭ)нинг тўкилган пахтани териб олишни механизациялаш лабораторияси раҳбари, техника фанлари кандидати Умар Болтабоев. — Ижодий изланишларимиз зое кетмади. Янги пневмоподборшчик яратдик. САМИС синовидан кейин унинг параметрлари пахтачилик бўйича давлат махсус конструкторлик бюроси (ГСКБ)га берилди. Бу ерда ана шу ҳужжатлар асосида янги пневмоподборшчик конструкцияси ишлаб чиқилди. Пахта териш машинасига ўрнатилди. Бундан ташқари машина юқорида айтиб ўтилган нуқсон ва камчиликларни бартараф этиш имконини берадиган қисмлар билан жиҳозланди. Булар — кабина, қайсики, механик-ҳайдовчини чанг-тўзондан ҳимоя қилади, хас-чўпни двигателнинг устига эмас, балки ён томонга отувчи қувур, бункернинг сиғимини оширувчи (600 килограммдан 800—900 килограммгача) зичлагич. Пневмоподборшчикка ҳам жиддий ўзгаришлар киритилди. Айниқса, иккита энг муҳими эътиборга молик. Биринчиси шуки, тўкилган пахтани сўриб оладиган қувурнинг оғзи винтга ўхшаб бураб қўйилди: ярми ерга, ярми ғўза тупига қарайди. Бу ерга тўкиладиган ҳосил миқдорини 15—20 процент камайтириш имконини беради. Пневмоподборшчикка яна вакуумклапан ўрнатилди. Мазкур механизм кесак, кўсак ва бошқа оғир нарсаларни пахтадан ажратиб, ерга ташлаб кетади. Натижада тиқилиб қолишнинг олди олинди. Бункернинг тўлишини «Кедр-1А» сигнал системасининг датчиги назорат қилади.

Шундай қилиб, юқорида биз айтиб ўтган ХНП—1,8 А маркали такомиллашган машина юзага келди. Давлат план комитетининг илмий-техника ахборот ва техник-иқтисодий тадқиқотлар илмий-текшириш институти чиқарган варақада муаллифлар — техника фанлари кандидатлари Умар Болтабоев, Саъдулла Ўсаров, Анвар Дадабоев ўртоқлар модернизация қилинган пахта териш машинасининг техник характеристикасини беришган ҳамда агротехник имкониятларини асослаб кўрсатишган. Мана, айрим техник кўрсаткичлар: машинанинг ишчи тезлиги—биринчи теримда 3,78 километр-соат, иккинчи теримда 5,0 километр-соат, иш унуми (фойдаланиш вақти) — биринчи теримда 0,36 гектар-соат, иккинчи теримда 0,58 гектар-соат; технологик жараён мустаҳкамлиги коэффициенти — 0,92. Агротехник кўрсаткичлар қуйидагича: иккита теримда ҳосилнинг тўлалигича териб олиниши 91,9 процент, асосий бункернинг улуши 87,5 процент, пневмоподборшчик бункернинг улуши 4,4 процент, ғўза тупида қоладиган ҳосил 2,9 процент, ердаги йўқотиш 5,2 процент. Биз бу кўрсаткичларни пахтакорлар эътиборига ҳавола этиш мақсадида келтирдик.

— Албатта, пировард натижа пневмоподборшчикли пахта териш машинаси қай даражада тайёрланганлигига, далада қандай тартибда фойдаланганлигига боғлиқ, — дейди Умар Болтабоев. — Масалан, биз уни 1987 йилда 14 гектар тажриба участкасида ҳозир эътибордан қолган эски механик подборшчик (ПХП—1,8) ҳамда кўрак териш машинаси (СКО-3,6) билан бирга комплекс равишда қўллаганимизда ҳосилнинг 96 процентини олишга эришдик. Қолган ҳосилни териш шарт эмас. Чунки, паст навли пахта таннархни қимматлаштириб юборади. Бу иқтисодий жиҳатдан зарар. Демак, далага одам туширмасдан, битта комплекслашган терим отряди ёрдамида ҳосилни тўлиқ йиғиштириб олиш мумкин. Айниқса, ишчи кучи етишмаётган жойларда бу жуда муҳим. Аммо бевосита колхоз ва совхозларда буни қандай қилиб исботлаш керак? Янги пневмоподборшчик ўрнатилган машинани синовдан ўтказиш даврида биз бундай имкониятга эга бўлмадик?

Ҳақиқатдан ҳам 1985—1987 йилларда модернизация қилинган машинадан бир нечта тайёрланган бўлса-ю, бирортаси қишлоқдаги оддий, аммо синчков ва талабчан механик-ҳайдовчи измида жиддийроқ синовдан ўтмаган бўлса? САМИЭ ва САМИСдаги синовлар ўз йўлига, пахтакорнинг баҳоси керак. Айниқса, пневмоподборшчикка. Чунки, гап ўша ҳақда бораяпти. Ўзгаришлар ҳам асосан унга тегишли.

Шунингдек, муаллифларни бошқа нарса ҳам ташвишлантирарди. Пневмоподборшчик ўрнатилган ва янгиланган ХНП—1,8 А пахта териш машинаси 1988 йилдан серияли равишда ишлаб чиқарила бошланди. Республикамиздаги барча колхоз ва совхозлар бундан хабардормикан? Агар сотиб олишаётган бўлса, бундан буён йиғим-терим пайтида механик-ҳайдовчилар одатланиб қолишганидек пневмоподборшчикни ажратиб ташлашмасмикан? Умуман, хўжаликларда ХНП—1,8 Ани механик-подборшчик ва кўрак териш машинаси билан комплекс равишда қўллашни билишармикан? Жойларда хўжаликларнинг раҳбарлари, бош инженерлари ва бош механиклари, қишлоқ хўжалик техникаси мутахассислари бевосита механизаторлар иштирокида семинар ёки ўқувлар ташкил қилинса айни муддао бўларди. Эҳтимол областларда шундай семинарлар бўлиб ўтгандир. Бироқ юқоридаги янгиликка алоқадор олимлар бехабар эдилар. Улар қишлоқ хўжалигини механизациялашдаги илғор тажрибани, янгиликни тарғиб қилиш ҳамда дастлабки синовларни ишлаб чиқаришдаги аниқ пировард натижа билан мустаҳкамлаш мақсадида қулай имконият кутишарди.

Ниҳоят, 1988 йил февраль ойида САИМЭнинг ёш иқтидорли олимларидан бири, лаборатория раҳбари Умар Болтабоевни Жиззах шаҳрига, область миқёсидаги семинарга таклиф қилиб қолишди. Унга сўз беришди. Умаржон дилидаги гапларни айтиб, ХНП—1,8 А пахта териш машинасини бошқа механизмлар билан бирга қўллаш юзасидан тавсия бераётганида Мирзачўл районидаги Султон Сегизбоев номли совхоз директори Бегим Сериков луқма ташлади:

— Ҳамма олимлар шунақа, айтишади кетишади. Бизга қуруқ гап эмас, амалий ёрдам керак.

— Жуда соз, — жавоб қилди Болтабоев. — Масалан, биз совхозингиз билан ҳамкорлик қилишга, агар хўп десангиз ҳозир мен айтган тажрибани биргаликда синаб кўришга розимиз.

— Нега йўқ дер эканмиз, қайтага бизга ёрдам бўлади, марҳамат, келинглар совхозимизга, — деди сидқидилдан Сериков.

САИМЭ олимлари совхозга эрта баҳордаёқ ташриф буюришди. Ҳамма нарсани ойдинлаштириб олиш зарур эди. Тажриба ўтказиш учун Қўчқор Муллабоев (пахта майдони 438 гектар) ва Салоҳиддин Ҳамидов (пахта майдони 431 гектар) бошлиқ бригадалар ажратилди. Чигит экишдан тортиб, ғўза парвариши-ю дефолиациягача — ҳамма агротехник тадбирлар ҳосилни тўлиқ механизмлар билан йиғиб-териб олишга мослаб ўтказилиши зарур. Шунинг учун олимлар пахта теримигача совхозда бир неча марта семинар ўтказишди. Ёзда иккита бригадани зарур механизмлар билан тўлиқ комплектлаш масаласи ҳал қилинди. Қандай қилиб дерсиз? Совхоз 10 та янги ХНП—1,8А сотиб олди. Кўрак териш машинаси хўжаликда бор эди. Бироқ механик подборшчик (ПХП—1,8) ни топиш қийин бўлди. Совхозда йўқ, областдаги бошқа хўжаликлар сотишни исташмади. Излашни олимлар давом эттиришди. Ниҳоят, Бухоро область районлараро савдо базасидан ўнта механик подборшчик топилди. Совхоз уларни агросаноат комитети орқали сотиб олди. Терим арафасида ҳар бир бригадага бештадан пахта териш, кўрак узиш машиналари, механик подборшчик ажратилди. Бу механизмларга бириктилган механизаторлар билан амалий машғулотлар ўтказилди. Пахта йиғим-терими мавсуми олимлар учун ҳам, юқоридаги иккита бригада механизаторлари учун ҳам синовнинг энг масъулиятли даври бўлди.

Биз ғалвир сувдан кўтарилганидан кейин натижаларни, ўз ерларини тажриба учун ажратиб берган бригадирлар ҳамда синовда қатнашган механизаторлар фикрини билиш учун Султон Сегизбоев номли совхозда бўлдик.

— Олимларга раҳмат, уларнинг тавсияси билан етиштирилган ҳосилни тўлиқ техника ёрдамида териб олдик ва мажбуриятимизни ҳам ошириб бажардик, — дейди мамнуният билан бригада бошлиғи Салоҳиддин Ҳамидов.

— Пахта териш машинасига ўрнатилган янги пневмоподборшчик қандай ишлади?

— Яхши, териб олинган лахтанинг 40 тоннаси пневмоподборшчиклар улушига тўғри келди.

— Унда подбор теришга одамлар жалб қилинмагандир? — сўраймиз бригадирдан.

— Бунга ҳожат ҳам қолмади, — дейди Салоҳиддин ака. — Иккита теримда механизмлар комплексини қўллаганимиздан кейин далада 2—3 процент ҳосил қолди. Уни қўлда териб олиш иқтисодий жиҳатдан зарар.

Пневмоподборшчикнинг янги нусхаси ўрнатилган пахта териш машинаси ҳақида айрим механизаторлар билан суҳбатлашдик.

— Тўғриси, пневмоподборшчикка ҳеч қандай эътирозим йўқ, яхши ўйлаб топилган, — дейди механизатор Эсон Султонов. — Бироқ пахта териш машинасининг ўзига киритилган ўзгаришлар менга маъқул бўлмади. Кабина ўрнатилганлиги яхши, у механизаторни чангдан ҳимоя қилади. Лекин орқага қараб шпинделлар ҳам, пневмоподборшчик ҳам қандай ишлаётганлигини билиб бўлмайди, ҳеч нарса кўринмайди. Кейин биз бункердаги зичлагични олиб ташладик. Сабаби пахтани тўкишда тўсқинлик қиларкан. Уни бошқачароқ жойлаштириш керак.

Механизатор Абдуназар Маражабов суҳбатга қўшилди:

— Янги машинада вибрация яъни титраш кучайиб кетибди. Кун бўйи дириллаб ўтирасан. Нега шундай? Ахир эски пахта териш машиналари бундай эмасди-ку?!

— Йигитлар, гап асосан пневмоподборшчик ҳақида кетаяпти,—эътироз билдиради Салоҳиддин Ҳамидов. — Мана, мен ўзим кўп йил механизатор бўлганман. Илгари бунақа подборшчик бўлмаган. Бу йил қўлда подбор термай, роҳат қилдикку ахир!..

— Пневмоподборшчик пахта териш машинаси билан бирга ишлатилганидан кейин юқорида биз айтган камчиликлар ҳам эътиборга олиниши керак-да, — дейишди механизаторлар.

— Шубҳасиз, — жавоб қилди суҳбатда қатнашаётган Умар Болтабоев, пахта териш машинаси ҳам, пневмоподборшчик ҳам такомиллаштириб борилаверади. Ҳозирги натижа — чегара эмас. Биз олимлар бундан буён сизларга ўхшаган механизаторларга таяниб иш кўрамиз. Шунинг учун Султон Сегизбоев номли совхозда қўлланган тажриба келгуси йилларда бошқа хўжаликларда ҳам оммалашса, янги-янги таклифлар, тавсиялар, эътирозлар, фикр-мулоҳазалар туғилади, бу эса бизнинг илмий ишимизда жуда қўл келади.

Демак, бу борадаги изланиш кенг кўламда давом этади.

Иброҳим НОРМАТОВ.

«Джизакстепстрой»нинг «Промгражданстрой» трестига қарашли механизациялашган 96-кўчма колоннада пешқадам коллективлар ҳақида гап борганида Одил Раҳматов етакчилигидаги звено биринчилар қаторида тилга олинади. Пудрат усулида меҳнат қилаётган бу коллектив йил бошидан бери планга қўшимча 25 минг сўмлик иш бажаришга муваффақ бўлди. Ўзаро меҳнат беллашувида Р. Исломов, Р. Эргашев сингари бунёдкорлар олдинги сафда боришаяпти.

СУРАТДА: пудратчи коллектив раҳбари Одил Раҳматов ва моҳир пайвандчи Рустам Эргашев.

Б. ТОҒАЕВ ва Ш. ТЎРАЕВ фотоси.

ИЛМИЙ КЕНГАШ

Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кўпайтиришга ва бунда экологик вазиятнинг барқарорлиги ва қулайлигини таъминлашга, фан-техника тараққиётининг табиий муҳитга эҳтимол тутилган салбий таъсирини йўқотишга қандай эришиш мумкин? 13 декабрь куни Ўзбекистон ССР Фанлар академиясида очилган республика илмий-ишлаб чиқариш кенгашида ана шу мураккаб муаммолар муҳокама қилинмоқда. Кенгаш «Сув-ер ресурсларининг аҳволи ва Ўзбекистондаги экологик вазият муносабати билан улардан оқилона фойдаланиш тўғрисида» деган мавзуга бағишланган.

Кенгашда олимлар — республика фанлар академияси, ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими ҳамда ЮНЕСКО нинг «Инсон ва биосфера» программаси бўйича Ўзбекистон миллий комитетининг вакиллари, республика Госплани ва Табиатни муҳофаза қилиш давлат комитети, Ўзбекистон ССР Агросаноат давлат комитети ҳамда Мелиорация ва сув хўжалиги давлат комитетининг мутахассислари, партия ва совет органларининг масъул ходимлари қатнашмоқдалар.

Кенгашни Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг раиси Ғ. Ҳ. Қодиров кириш сўзи билан очди. У Республика агросаноат комплексида экология билан боғлиқ кўпгина ҳал этилмаган муаммолар тўпланиб қолганлигини таъкидлаб, кенгаш қатнашчиларини ишлаб чиқаришни ривожлантириш ва халқ фаровонлигини ошириш манфаатлари йўлида мазкур муаммоларни бартараф этишга фаол қўшилишга чақирди.

Кенгаш ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Д. Д. Берков қатнашди.

(ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ 30-40-ЙИЛЛАРДА ВА 50-ЙИЛЛАРНИНГ БОШЛАРИДА АСОССИЗ РАВИШДА РЕПРЕССИЯ ҚИЛИНГАН ШАХСЛАРНИ ОҚЛАШ БИЛАН БОҒЛИҚ ИШЛАРГА РАҲБАРЛИК ҚИЛИШ КОМИССИЯСИДА

13 декабрь куни Тошкентда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг 30-40-йилларда ва 50-йилларнинг бошида асоссиз равишда репрессия қилинган кишиларни оқлаш билан боғлиқ ишларга раҳбарлик қилувчи комиссиясининг навбатдаги мажлиси бўлди.

Мазкур масала юзасидан Ўзбекистон ССР прокурори Д. А. Усатов, Ўзбекистон ССР Олий судининг раиси С. И. Йигиталиев, маъмурий-ҳуқуқий органлар бошқа бир қанча ходимларининг ахборотлари тингланди ва муҳокама қилинди. Республикада ғайриқонуний йўл билан репрессия қилинган одамларга қўйилган айбномалар пухта ўрганилиб, уларни суд йўли билан оқлаш юзасидан конкрет чоралар кўрилаётганлиги таъкидланди.

Шу билан бирга ўтмишдаги фожиали воқеаларга тааллуқли фактлар ва ҳужжатларни тадқиқ этишни кучайтириш, бу ишга энг тажрибали ва малакали жамиятшунос олимларни, уруш ва меҳнат ветеранларини жалб этиш зарурлиги уқтириб ўтилди. Республика суд органларининг асоссиз ҳукм этилган совет гражданларини оқлаш тўғрисидаги қарорларини оммавий-ахборот ва пропаганда воситаларида мунтазам ёритиб бориш топширилди. Комиссиянинг мажлисида партия ва давлат органларининг тарихий ҳақиқат ва адолатни тиклашни охирига етказишга тааллуқли фаолиятини мувофиқлаштириш билан боғлиқ бир қанча бошқа масалалар ҳам кўриб чиқилди.

(ЎзТАГ).

Ўзбекистон ССР Статистика давлат комитети хабар қилади

КОЛХОЗЛАР ВА СОВХОЗЛАРНИНГ 1988 ЙИЛ ЯНВАРЬ-НОЯБРЬ ОЙЛАРИДА ЧОРВАЧИЛИК МАҲСУЛОТЛАРИ ЕТИШТИРИШ ЮЗАСИДАН ИШЛАРИНИНГ ЯКУНЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Статистика давлат комитети умуман республикада шу йилнинг ўн бир ойида ўтган йилнинг шу даврига нисбатан гўшт етиштириш 8 процент, сут етиштириш 5 процент ва тухум етиштириш 11 процент кўпайганлигини маълум қилди.

Асосий чорвачилик маҳсулотлари етиштириш бирмунча кўпайганлигига қарамай, умуман республикада Андижон, Бухоро, Қашқадарё, Самарқанд ва Сирдарё областларининг хўжаликларида гўшт етиштириш, Қорақалпоғистон АССР хўжаликларида сут етиштириш йиллик планлари бажарилиши барбод бўлиш хавфи бор. Ана шу областларнинг хўжаликлари планни бажариш учун 27,6 минг тонна гўшт, (улар йиллик планнинг 15,7 проценти миқдорида) ва 6,5 минг тонна сут (улар йиллик планининг 14 проценти миқдорида) етиштиришлари зарур.

Шу йилнинг 1 декабрига қадар қорамоллар сони 1676,5 минг бошга, шу жумладан сигирлар 436,4 минг бошга (қорамолларнинг умумий подасида сигирлар 26 процентни ташкил этади), чўчқалар 607,8 минг бошга ва қўй-эчкилар 5580,2 минг бошга етди. Республикада қорамоллар, шу жумладан сигирлар сони ўтган йилдагига нисбатан камайди.

Фақат озуқа базасини мустаҳкамлаш асосидагина чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш мумкин. Ҳолбуки, 1 декабрга қадар колхозлар, совхозлар ва хўжаликлараро чорвачилик корхоналарида ҳар бир шартли қорамол ҳисобига 8,6 центнер озуқа бирлиги тўғри келди. Бу эса ўтган йилдагидан камдир.

Умуман республикада чорва моллар кўпроқ сақлаб қолинмоқда. Шунга қарамай 1 декабргача 18 минг бош қорамол, 39,9 мингта чўчқа, 129,3 мингта қўй ва эчки нобуд бўлди.

«Қишлоқ ҳақиқати» бонг уради

ЖИЗЗАХ ТУПРОҒИНИ АСРАБ ҚОЛАЙЛИК

СИРДАРЁ ОБЛАСТЬ ПАРТИЯ КОМИТЕТИ ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ СОВЕТИ ИЖРОИЯ КОМИТЕТИ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА

Мен жиззахлик бир қаламкаш сифатида она юртимдаги ҳар бир ўзгаришни диққат билан кузатаман, ютуғидан қувонсам, камчилигидан эзиламан, келажаги учун жон куйдиришга ҳаракат қиламан. Редакцияга мактуб йўллаётганимнинг сабаби ҳам шунда!

1976 йил эди — айни кўклам. Жиззахнинг қоқ марказидаги бузилган уйлар орасидан ўтиб борар эканман, қулоғимга ачинарли бир нолиш чалинди:

— Уйинг куйгурларга қаранг, Жиззах халқини ҳеч ким мунча сарсон қилмаганди-ку!

Овоз келган тарафга қараб, эски чопон кийиб, белини арқон билан боғлаган, етмиш ёшлар чамасидаги чолни, бир неча болаларни кўрдим — ҳаммаларининг кийимлари, юзлари чанг: оғир бир руҳий ҳолатда оталарининг нолишига қулоқ солиб, бузилган уй ёғочларини бир жойга уяётган эдилар; чеҳраларидаги синиқликни кўриб юрагинг ачишиб кетади.

Янги тузилган Жиззах областининг маъмурий биноларини минг-минглаб хонадонлар яшаётган энг гавжум жойдан қуриш мўлжалланган эди. Ваҳоланки, аҳоли зич яшайдиган, ширин-шакар мева соладиган ана шу боғлару полизлардан сал нарида — атиги икки-уч километрда тошлоқ ерлар, беш-олти километр берида қўриқ бўш ётар эди.

Қурилишлар шу ерлардан бошланса! Бу — Жиззах халқининг орзуси эди! Аммо республикаю областнинг «ишбилармон», «ташаббускор» раҳбарлари зор қақшаган халқнинг дардига қулоқ солмадилар.

Фақат «Москва» колхози уйлари, боғлари бузилишига йўл қўймади. Бари оғирлик Жданов номли совхоз ҳамда шаҳарнинг Чорраҳа, Тошлоқ, Эски шаҳар қисмида яшайдиган аҳоли зиммасига тушди. Қиёслаб бўлмайдиган даражада буз-бузлар бошланди. Ўша йиллари матбуотда Жиззахни қўриқ шаҳар деб ёзишарди. Минг-минг йиллик тарихга эга бўлган шаҳарни қандай қилиб қўриқ деб аташ мумкин? Аммо, бир йил илгари мевали дарахтларию гуркираб ўсган чинорлари, садалари билан соя-салқин бўлган шаҳарда бари дарахтлар кесилдию тап-тақир қўриқ бўлди-қолди!

Ачинарлиси шулки, ана шу бузилаётган уйлар йигирма йилча муқаддам бош план асосида чиқарилган йўллар бўйида қурилган, боғ-роғлар яратилган эди. Жиззахликлар иккинчи марта уйларини бузаётгандилар! Уй қуриш, бузиш осонми?! Шинамгина кабинетда ўтириб олиб буйруқ бериш осон! Қуришнинг, бузишнинг заҳматини чангга, лойга беланиб битта ғишт кўчирган, битта ғишт қўйган одам билади!

Бироқ, инсоф билан айтганда, бош планни аллақандай роботлар эмас, балки одамлар яратади-ку! Наҳотки бош план ижодкорлари халққа қулай бўлиши, ҳеч кимнинг азият чекмаслиги ҳақида бош қотирмасалар?! Наҳотки инсон бош планнинг манқурт қулига айланиб қолса?! Ахир, социалистик жамиятнинг ҳар қандай бош плани иқтисодий самарага, инсоният бахтига хизмат қилиши керак-ку! Мен бу гапларни шунинг учун куйиниб таъкидлаяпманки, Жиззахда «буз-буз шамоли» ҳамон эсиб турибди. Яқинда Жиззах шаҳар бош архитектори Ҳамза Аҳмаджонов билан гаплашганимда, у: «Бу беш йилликда бузилиши керак бўлган уй-жойларнинг умумий миқдоридан йигирма фоиздан зиёдроғини бузиш мўлжалланаяпти», деди.

Бузилган минглаб уйлару қўпорилган дарахтлар учун хўжаликларга тўланган пуллар, инженер-техник ходимлар ва ишчиларнинг хизматлари, қурилиш ташкилотларининг бузиш учун сарфланган харажатлари, халқнинг беҳуда кетган вақти ҳисобига Жиззахга ўхшаган шаҳардан яна иккитасини барпо қилиш мумкин эди. Миллионлар сарфланиб, миллиардлар ютқазилди. Мева-чеваларининг ширин-шакарлиги билан Бобир каби улуғ зотларни ҳам ҳайрон қолдирган Жиззахнинг минг-минг йиллик тарихида биринчи марта олма-узум гўштдан ҳам қиммат бўлиб кетди!

Мева-чеваларни қанду асалга айлантирган омил — Жиззах тупроғидир! Бу тупроқ (айнан шаҳар атрофидаги тупроқ) дунёдаги энг унумдор тупроқлардан ҳисобланади десам, муболаға қилаяпти, деб ўйламанг. Жиззах тупроғи азал-азал унумдор бўлган. Лекин унинг бойлигини, шуҳратини оширган бошқа бир сабаб ҳам бор. XVI асрда Жиззахдаги суғориладиган ерлардан кўпроқ фойдаланиш мақсадида Туятортар канали қазилиб, Зарафшон суви Сангзор дарёсига қуйилди. Энди Туятортар каналидан оқаётган шиддатли сув оқими ўз йўлидаги турли минералларни ювиб келиб Жиззах далаларига сочар эди. Юз-юз йиллар ўтиши натижасида тупроқ таркиби жуда бойиб борди.

— Бундай сув кўтарадиган ажойиб тупроқ жуда кам бўлса керак, — дейди Ҳамид Олимжон номли совхознинг тажрибали деҳқонларидан Номоз ака Содиқов. — Шундай ерлар борки, уч-тўрт марта кетма-кет суғорилса, у жой ботқоқликка айланиб қолади. Аммо, Жиззах тупроғини ўн марта суғорсангиз ҳам «пинагини бузмайди!»

— Меваларнинг ширинлигини айтинг-а! Мана шу тупроқда ўсган турли ўсимликларнинг гулларидан тўпланган бол таъмининг тотлиги, таркибининг бойлиги билан республикамиздагина эмас, балки Иттифоқимизда ҳам машҳур! — дейди «Янгиобод» асалчилик совхозининг директори М. Ҳамроқулов.

Минг афсуски, ана шундай ажойиб тупроқли ерларнинг кўп қисмини бой бериб қўйдик. Жуда катта экинзорлар пала-партиш равишда қурилиш майдонларига айлантирилди. Иқтисодий тафаккур қашшоқлиги бу борада ҳаммадан кўра бўртиброқ кўринди. Ахир, Жиззах даштида, Мирзачўлда бир гектар ерни ўзлаштириш учун минг-минг сўмлаб маблағ, ишчи-кучи, техника сарфлансаю тарих, табиат бизга инъом этган олтин тупроқнинг қадрига етмасак, оёқ ости қилсак, топтасак! Шуми бизнинг ишбилармонлигимиз? Шуми бизнинг халққа кўрсатаётган кароматимиз?!

Жиззах шаҳри билан Жиззах районининг бирлаштирилиши ўринли бўлди, деб ўйлайман. Бизда шундай догматик қараш муқимлашиб қолган: гўё, шаҳар фақат саноат, қурилиш, савдо билан шуғулланиши, қишлоқ хўжалигига мутлақо аҳамият бермаслиги, кўкаламзорлаштиришдан нарига ўтмаслиги керак. Деҳқончилик билан чорвачиликни қисман бўлса-да ривожлантиришга имкон бор жойларда ҳам бунга эътибор қилинмайди. Ёки районда саноат ривожига ўгай кўз билан қаралади. Бундай қотиб қолган фикр Жиззах мисолида йўққа чиқса, деб орзу қиламан. Шаҳар билан район хўжаликлари ўртасида сарсон бўлиб ётган суғориладиган ерлар, шаҳардаги лахтак-лахтак жойлар ўрнида боғлар, токзорлар барпо этилишига умид боғлайман, бу умидга оила пудрати, кооператив хўжаликлар ташкил топиши монанд келади, деб ўйлайман. Шундай қилинса, бекор ётган унумдор тупроқли ерларга яна қайтадан ҳаёт бахш этиб, арзир-арзимас бинолар қурилиши учун экин майдонлари поймол бўлмасди.

Бугун Жиззах шаҳри Сирдарё областининг маркази сифатида яна ўз ривожланиш йўлидан бориши, янги-янги бинолар қад кўтариши турган гап. Хўш, яна халқимизнинг иссиқ уйини «буз-буз шамоли» билан совутамизми? Қанчадан-қанча мева, сабзавот, полиз маҳсулотлари етказиб бериши мумкин бўлган энг унумдор тупроқли экин майдонлари яна қисқараверадими?

Мен Жиззахда янги-янги бинолар қад кўтаришига, шаҳарнинг обод бўлишига қарши эмасман. Аммо бир гектар экин майдони ўрнига ҳам бино қуришдан илгари ҳар томонлама, чуқур ўйлаб кўрилса, иложи борича қурилиш учун ерни экин экиб бўлмайдиган тоғ ён бағирларидан, тошлоқ ерлардан, қирлардан ўзлаштирилса! Бунга техникамиз қудрати етади! Иродамиз ҳам, ақл-заковатимиз ҳам! Фақат бир нарса тўсиқ бўлиши мумкин. Бу — бош план!

Жиззах шаҳрининг бош плани ўтган йилларда шошма-шошарлик билан, иқтисодий-илмий жиҳатдан чуқур ўрганилмасдан, энг муҳими — келажак авлод олдидаги бурч ҳисобга олинмай яратилгани яққол сезилиб турибди. Ошкоралик даврида догмага айланиб қолган ҳужжат йўқ! Шундай экан, Жиззах шаҳрининг бош плани меҳнаткашлар муҳокамасида қайта кўриб чиқилса қандай яхши бўлади!

Табиатнинг бебаҳо неъмати, ўтмиш авлодларимизнинг бизга етказган туганмас хазинаси бўлган Жиззах тупроғини фақат ўзимиз учунгина эмас, балки келажак учун ҳам асрайлик!

Т. МАҚСУДОВ.

КПСС Марказий Комитетининг миллатлараро муносабатларга бағишланадиган пленуми олдидан

БИЗНИНГ УЙИМИЗ—СОВЕТ ИТТИФОҚИ!

Бутун жаҳон, барча халқлар кулфатда қолганларга ёрдам бериш учун отланганини биринчи маротаба кўраётганимиз йўқ. Совет кишилари фожиали зилзилани бошидан кечирган арман биродарларига ҳамдард ва ҳамдам бўлаётган ҳозирги кунларда Волгоград кўчаларидан бирида рўй берган «ғалати воқеа» туфайли бепоён Ватанимизнинг турли бурчакларида яшовчи ҳар хил миллатга мансуб кишиларнинг буюк қардошлигини бот-бот эсга оламан.

Отаси — уруш ва меҳнат ветерани Салим ака, синглиси Роҳила ҳамда дадасининг дўсти билан биргаликда жанговар шон-шуҳрат жойларини зиёрат қилиб юрган Бухоро яқинидаги Янги турмуш қишлоғилик ўн тўққиз яшар Ҳабиба Саломова бегона шаҳарда қаттиқ дардга учради. Ўзини йўқотиб, эсанкираб қолган бухороликларга кутилмаганда рус аёли Кира Иосифовна Сутирина нажотга келди. У саёҳатчиларни уйига таклиф қилди, Ҳабибани касалхонага жойлаштирди, ундан ҳар куни хабар олиб турди. Бу ҳақда «Советская Россия» газетаси 1987 йил 2 майда ёзган эди.

Мазкур мақола қаҳрамонлари билан ўқувчилар «Қишлоқ ҳақиқати»нинг ўтган йил 27 май сонида учрашган эдилар. Очеркда уруш сўқмоқларини руслар ва украинлар, тожиклар ва қозоқлар билан бир сафда босиб ўтган собиқ жангчи Салим Саломов оиласи ҳақида ҳикоя қилинганди.

Волгоградда рўй берган воқеа кекса аскар қалбини ларзага солган, мухбир билан бўлган суҳбатда у қаҳрамон-шаҳарда кечирган ўша оғир кунларни қайта-қайта ёдга олган, Сутиринлар оиласи томонидан кўрсатилган эътибор ва ғамхўрликлар ҳақида сўзлаб берганди.

Очерк Салим Саломов оиласи Янги турмуш қишлоғига август ойида келишга ваъда берган волгоградлик меҳмонни кутиб олишга қандай ҳозирлик кўраётгани ҳақидаги жумлалар билан якунланган эди. Рус «онаси»нинг ташрифини бу аёлга қаттиқ боғланиб қолган, яқин орада ҳаёт ришталарининг узилишини хаёлига ҳам келтирмаётган Ҳабиба айниқса интиқлик билан кутарди.

Ўша вақтда Кира Иосифовна билан учрашишни дилимга тугиб қўйгандим. Редакцияда ишлаб ўтириб дафъатан хаёлимга Волгоградга командировкага бориб келиш фикри туғилди. У ерда йўл-йўлакай дугонасиникига кириб ўтишни илтимос қилган «Правда Востока» газетасидаги ҳамкасб дўстим билан режаларимни ўртоқлашдим. «Сенга ўгай отасининг Хоразм Республикасининг биринчи Меҳнат орденини Халқлар дўстлиги музейимизга тақдим этган аёлнинг адресини бераман. Бир вақтлар ана шу аёл ва унинг онаси ҳақида ёзган эдим. Ўшандан буён хабарлашиб, ёзишиб турамиз».

У дугонасининг исми-шарифини айтмади, мен ҳам жўнаб кетаётганимда сўраб оларман, деган ўй билан қизиқмадим. Аммо сафарим баъзи сабабларга кўра амалга ошмай қолди, юқоридаги суҳбат ҳам бора-бора хотирамдан кўтарилди.

Буни қарангки, шу йил октябрида ўша ҳамкасбим қўнғироқ қилиб қолди.

— Волгоградлик рус ва Янги турмуш қишлоғилик ўзбек оилаларининг иноқлашиб кетгани ҳақида сизлардан ким ёзганини билмайсанми? — деб сўради у.

Буни мен ёзганлигимни айтдим.

— Унда хонамга туш, бу ерда бир аёл сени кўрмоқчи бўлиб ўтирибди.

Шуниси қизиқ эдики, волгоградлик танишимиз ҳақида гапирганимизда мен ҳам, ҳамкасбим ҳам битта аёлни — Кира Иосифовна Сутиринани назарда тутганимизни хаёлимизга ҳам келтирмагандик.

Редакцияда бўлиб ўтган учрашув жуда ҳазин кечди. Кира Иосифовна бухоролик дўстлари бошига тушган қайғу — тутинган қизи Ҳабибанинг ўлимидан сира ўзига келолмасди.

Волгоградда апрель тонгида бошланган воқеанинг давоми фожиали эди. Яхшиси, сўзни тақдири ўзбек халқи билан боғланиб кетган катта қалб соҳиби Кира Иосифовнадан эшита қолайлик:

— Ҳабибанинг дарди оғир эканлигини қизни «Тез ёрдам» машинасида касалхонага жўнатган вақтимиздаёқ эшитган эдим. Аммо бунга сира-сира ишонгим келмасди. Биринчи даволаш курсидан кейин шифохонадан бутунлай тузалиб чиққанига ишонган, ранги тиниқлашган ва кайфияти чоғ Ҳабибани кўрганимда қувончим ундан жудо бўлиб қолиш ҳақидаги қўрқинчли ўйлар билан қоришиб кетди. Ўша вақтга келиб Ҳабиба мен учун нафақат ёрдамимга муҳтож қиз, шунчаки таниш эмас, балки туғишганимдек бўлиб қолганди. Вокзалда хайрлашиш дақиқаларида у: «Онажон, сиз менинг рус волидамсиз!» — деб бўйнимдан қучоқлаб олганида ўзимни тутолмай ҳўнграб йиғлаб юборганимни билмай қолгандим. Бу Ҳабибанинг ўзи билмаган, менга эса аён бўлган машъум ҳақиқатдан бўлса керак. У шифохонада ётган вақтда мен барча урологларга, волгоградлик жами профессорларга учрашиб кўрдим. Аммо улардан ҳеч бири умидлантирувчи бирор сўз айтмади. Буйрак фаолиятидаги сурункали етишмовчиликнинг бундай ўтказиб юборилган шаклига қарши курашга медицинамиз ожиз эди.

Қадрдон бўлиб қолган одамлар жўнаб кетишди. Шундан кейин ўқувчи дафтари варақларига битилган мактублар олиб турдим. Ҳабиба хуш ёқадиган қилиб ёзар, меҳмонга чорларди. «Бухорода энг тотли ой — август», деб таъкидларди нуқул. Мен шу ойда боришга қарор қилдим. Қизгинамни нима билан қувонтирсам экан, деб узоқ ўйладим. Японияга учадиган таниш стюардессадан чиройли рўмол олиб келишни илтимос қилдим, пахта шакли туширилган билакузук сотиб олдим. Аммо поезд Когон станциясига келиб тўхтаганида кутиб олувчилар орасида Ҳабибани кўрмадим.

Салим ака унинг касалхонада эканлигини айтди. Шу куниёқ кўргани бордик, совғаларимни ҳам олволгандим, лекин Ҳабиба на уларни, на мени, на атрофдагиларни кўрарди. Бу фожиали дақиқалар ҳақида гапириш менга жуда оғир. Ҳаммасидан ҳам беморнинг ғайритабиий сезгирлиги ҳайратга соларди. Жони узилгунча у мени зериктириб қўймасликка ҳаракат қилди.

— Ҳозир бизда тўйлар кўп, ҳаммаёқда хурсандчилик, — дерди у отасига. — Сиз рус онамни уйда олиб ўтирмай, тўйларимизни кўрсатинг, ахир Волгоградда тўйлар бундай ўтказилмайди-ку.

Албатта, тўй кўнглимга сиғмасди. Бироқ ҳаётдан кўз юмаётган қиз хоҳишига қараб иккита тўйга бордим, турмуш қураётган ёшлар билан, уларнинг ота-оналари, қариндошлари, меҳмонлар билан танишдим. Оққўнгил, меҳмоннавоз, бағри кенг ўзбек халқи қалбимга янада яқинроқ бўлиб кетди.

Ҳабиба вафот этганида оила аъзолари маъракасига қолишимни илтимос қилишди. Қизгинамнинг ўлимидан кейин ҳувиллаб ётган уйда туриш мен учун қанчалик оғир бўлмасин, мажбур эдим. Авваллари расм-русумларга қандайдир шубҳа билан қарардим. Энди эса бундай маросимлар бекорга ўйлаб топилмаган, балки энг яқин, энг азиз кишисидан жудо бўлганларнинг дард-аламларини бироз бўлса-да енгиллатишга қаратилганлигини ҳис этдим...

Улар Ҳабиба орзу қилганидек суратга тушишга улгуришмади. Агар шундай сурат бор, деб фараз қилсак, унга кўзи тушган ҳар қандай одам ҳам албатта: «Бир-бирларига ўхшашаркан», — деб айтган бўларди. Ҳа, худди шундай. Ахир, фақат туғишганларгина эмас, балки севимли фарзанд ва уларнинг тутинган ота-оналари ҳам бир-бирларига ўхшаб кетишади-ку. Бу ерда гап маънавий яқинликнинг қондошликдан устунлиги ҳақида боряпти.

Кира Иосифовна олис Ўзбекистон аҳли билан қалбан яқинликни қизалоқлигидаёқ, ўгай отаси Леонид Александрович Афанасьевнинг оловли йигирманчи йилларда босмачиларга қарши елкама-елка туриб жанг қилган Хоразм кишилари ҳақидаги туганмас ҳикояларини тинглаган вақтларида туйганди.

Москва авиация курсини тамомлаган ёшгина қизил учувчи— Л. Афанасьев кўпсонли жанговар мукофотлари ичида йирик босмачи тўдасини ҳаводан туриб ўққа тутишда кўрсатган жасорати учун берилган Хоразм Республикасининг Меҳнат орденини алоҳида эҳтиром билан қўлга оларди. Чунки Хоразм Республикасида бундай орденлар ҳаммаси бўлиб саккиз дона зарб этилган ва улардан энг биринчиси билан жаҳон пролетариатининг доҳийси тақдирланган эди.

Кейинчалик — бир неча йиллар ўтгач — Кира Иосифовна Сутиринанинг онаси Зинаида Филипповна марҳум эрининг мукофотини Тошкентдаги Халқлар дўстлиги музейига тақдим этгач, бу оиланинг Ўзбекистон билан анъанавий алоқалари янада мустаҳкамланди.

Олдимда болалар дастхати билан ёзилган мактублар, открыткалар турибди. Улар Хивадаги Пушкин номли мактабнинг «Аврора» тарих клуби аъзолари томонидан битилган бўлиб, Зинаида Филипповна номига йўлланган. Алишер Абдуллаев, Надя Циганкова ва бошқа ўқувчилар Зина бувиларига жўнатган хатларида ўз ишлари, ўқишлари, клуб фаолияти ҳақида ҳикоя қилишган.

Зинаида Филипповна ҳам тез-тез ёзиб туради. Унинг ёзишмаларида Леонид Александрович ҳақидаги хотиралар, ўзининг Керчь десантидаги иштироки ва синчков болалар ҳамда қизлар жуда қизиқиб ўқийдиган бошқа кўп воқеалар тўғрисида гап боради.

— 1988 йил феврали охирида, — деб эслайди Кира Иосифовна, — яна дўстларимникида бўлдим. Ҳабибанинг акаси Луқмон Галаосиёдаги 17-автобазада ишловчи оғайниларини таништирди. Улар билан суҳбатлашиб турганимда ҳайдовчилардан бири сўраб қолди: «Сиз Волгограддanмисиз? У ердаги Мамаев қўрғонида менинг акам ҳалок бўлган». Шунда мен Мамаев қўрғонининг қутлуғ тупроғидан олиб келишга ваъда бердим. Бу илтимосни бажо келтирдим, тупроқни топшириш автобаза коллективи учун тантанали маросимга айланиб кетганини эшитиш мароқли бўлди. Буни менга Луқмон уйимга қўнғироқ қилиб гапириб берди.

Икки йил муқаддам суҳбатлашганимда Салим Саломов кекса жангчи Кира Иосифовна билан бўлган биринчи учрашувни қайта-қайта эслар экан, ҳайратга соладиган кичкина бир тафсилот мағзини чақишга уринарди:

— Биласизми, у бизни кўриб, оғриқдан ҳушидан кетган Ҳабиба устига энгашаркан, ўша заҳотиёқ: «Яқин орада тураман, қизни меникига олиб боринглар», — деди. Ҳабибани кўтариб олиб бориб унинг каравотига ётқиздик. Кира Иосифовна «Тез ёрдам» чақирди ва фақат шундан кейингина ниманидир эслаб қолиб сўради:

— Қаердан бўласизлар?

Нима сабабдан бу кичкина тафсилотни кўп ўйлайман. Чунки бу ҳолат совет кишиси характерини ҳамма нарсадан ҳам аниқ белгилаб беради. Мен бу ерда кўмагига муҳтож бўлиб қолган одамнинг қаердан, қайси миллатга мансуб эканлиги сира қизиқтирмайдиган ҳақиқий инсонларни назарда тутаяпман. Энг муҳими— у ҳам худди сен каби Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи деб аталадиган кўпмиллатли бепоён Ватанимиз гражданидир.

Елена ТРАВАС.

Юзларидан табассум ёғилиб турган бу аёл — Бўстонлиқ районидаги Фрунзе номли колхоз сигирсоғари Анор Дуйсеқулова. У қарамоғидаги 18 бош соғин сигирни меҳр билан парваришлаб, хўжалик сут булоғига барака киритаяпти. Илғор чорвадор йил бошида берган мажбуриятини бугун-эрта бажаришга чоғланган.

В. ПОРТНОВ фотоси.

ОНА-ВАТАН БЎЙЛАБ

ПЕТРОПАВЛОВСК-КАМЧАТСКИЙ. «Камчаткарибпром» бирлашмасида ишлаб чиқариш ёш ташкилотчиларининг Камчаткада биринчи конкурси бўлди. Кенгашлар ўтказиш муддатларини қандай келишиб олиш керак, зарур мутахассисларни корхонада қандай қилиб олиб қолиш мумкин — конкурсда қатнашган ёш иқтисодчилар ва инженерлар, механиклар ва технологлар ана шу ва бошқа кўпгина, баъзан эса сира кутилмаган вазифаларни ҳал этишларига тўғри келди. Конкурснинг 25 ғолиби ҳозир бошқаришнинг беш кунлик мактабида ўқимоқда, сўнгра улар лавозимларни ошиши учун реал имкониятга эга бўладилар.

●

МИНСК. «Ветроэн» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг Белоруссиядаги филиали мутахассислари билан қишлоқ хўжалик метеорологияси Обнинск институти олимлари яратган қурилма бутун бир агрохимия лабораторияси ишини бемалол бажара олади. Фотометрларнинг дастлабки туркуми Обнинск қишлоқ хўжалик ходимларига жўнатилди. Янги қурилма ёруғлик энергиясининг спектрига қараб бир неча дақиқа ичида экинларнинг етилиши, тупроқнинг ҳолати тўғрисида ахборот беради, ҳосил чўғини чамалайди. Прибор агрономларнинг ёрдамчиси бўлиб қолади.

●

ОРЕНБУРГ. «Радиатор» ишлаб чиқариш бирлашмасида ҳамон қимматли рангли металлардан фойдаланишга мажбур бўлинаётган жойларда пластмасса тобора кўпроқ жорий этилмоқда. Конструкторлик-технология бюросининг мутахассислари латунь ўрнига пластик ишлатиладиган иситгичнинг янги технологиясини ишлаб чиқдилар. Бу эса қўрғошин билан бажариладиган иш ҳажмини кескин даражада камайтирди, натижада зарарли операцияда банд бўлган кишиларни бошқа ишга ўтказиш имкони туғилди, ишлаб чиқариш маданияти ошди, экологик муҳит яхшиланди. Энг муҳими — камчил қотишмани анча тежашга эришилди. Бирлашмага кирган Киров номли Бузулук заводи шу кунларда махсус конструкторлик-технология бюроси ишланмаларини синаш учун экспериментал лаборатория бўлиб қолди. Корхона конструкторлари П. Артемьев ва Е. Леонтьев зарур бўлган барча жиҳозлар ва мосламаларни тайёрлаб берди. Янги технология ҳисобига йил охиригача салкам 50 минг сўм пул олиш кўзда тутилмоқда.

●

ДНЕПРОПЕТРОВСК. Царичан райони аҳолиси етиштираётган гўшт, ёғ, сут маҳсулотлари, уйда тузланган маҳсулотлар «В. И. Ленин номли Днепр машинасозлик заводи» бирлашмасининг меҳнатчиларига бевосита етказиб берилмоқда. Бунинг учун корхона депутатлар группаси шароит яратиб берди. Депутатлар завод ишчиларини озиқ-овқат билан таъминлашни яхшилаш ташвишларини ўз зиммаларига олдилар. Улар оталиқдаги район ижроия комитетида бўлиб, қишлоқ меҳнатчилари ўз маҳсулотларини завод дарвозаси олдига етказиб беришлари тўғрисида аҳдлашиб олдилар. Завод дарвозаси олдида эса бир неча растадан иборат бозор қурилган. Белгиланган кунларда завод автобуслари қишлоқларга жўнайди ва товар эгаларини текинга олиб келади. Бунинг эвазига қишлоқ меҳнатчилари маҳсулотларни бозор нархидан анча арзон сотмоқдалар.

(ТАСС).

АГРОСАНОАТ ЯНГИЛИКЛАРИ

ШАРТНОМА АСОСИДА

«Дўстлик» ремонт-қурилиш кооперативидан «Узгипросельстрой» институти Гулистон филиали кассасига олти минг сўм пул тушди. Бу якка тартибдаги турар-жой биноларини қуриш учун лойиҳа-смета ҳужжатларини оператив тарзда бажарганлик учун тўланган ҳақдир. Бунинг кетидан яна бир қанча пул жўнатмалари келди. Лойиҳачиларнинг тўла хўжалик ҳисобига ва ўзини ўзи пул билан таъминлашга ўтганлиги натижаси ана шундай бўлди. Шу туфайли бевосита шартномалар тузиш ҳам амал қиладиган бўлди.

Бу буюртмачилар учун ҳам қулай, чунки улар энди лойиҳа ишлари лимитлари билан чеклаб қўйилмаган. Бу филиал учун ҳам фойдалидир. Унинг кассаси тез бойиб бормоқда. Рентабеллик ҳам ўсмоқда.

Хўжаликларда ҳамкорликнинг янги шакли фойдали эканини дарҳол ҳис қилдилар. Бундай фойда буюртмаларнинг тез ва сифатли бажарилишини таъминлайди. Яқин районларнинг совхозлари билан бир қанча шартномалар тузилди.

«ТОШКЕНТ» НОНИ

«Тошкент — нон шаҳри» деган машҳур ибора яқин-яқингача ҳақиқатга унча мос келмас эди. Бу ернинг фақат ўзига хос нони йўқ эди. Бу етишмовчиликни Ўзбекистон ССР Дон маҳсулотлари министрлигининг технологлари тўлдирдилар. Уларнинг рецептига биноан республика пойтахтида «Тошкент» батони ва «Ўзбекистон» нони ёпила бошланди.

Бундай номлар қўйилиши бежиз эмас — янги маҳсулотларнинг рецептларида айни шу ерлик новвойлар азалдан фойдаланиб келган масаллиқ қўшилган. Бу масаллиқ нонни жуда тотли ва хушбўй қилади. Батонлар таркибига эса қовоқ шарбати ҳам қўшилади. Бу эса новвойларнинг янги маҳсулотини ҳатто «Парҳез» магазинларида ҳам сотиш имконини беради. Ноннинг янги хилларини ишлаб чиқиш — республика нон заводлари ишини яхшилашга қаратилган кенг миқёсли программанинг бир қисми холос. Бу программа корхоналарни етакчи чет эл фирмалари ёрдами билан ҳам техника билан қайтадан жиҳозлашни кўзда тутади. Айни бир вақтда кичик новвойхоналар тармоғи ривожлантирилади. Бундай новвойхоналарда унча катта бўлмаган ижарачи коллективлар янги ёпилган нон билан савдо қиладилар.

ЯРМАРКА ГАВЖУМ БЎЛАДИ

Тошкентдаги «Престиж» кооперативининг архитекторлари яратган лойиҳа асосида Сирдарё шаҳри чеккасида катта ярмарка комплекси қурилиши авж олдириб юборилди. Шарқ услубида лойиҳалаштирилган 30 та ўзига хос савдо павильони унинг таркибига киради.

Сирдарё — Мирзачўлнинг шимолий дарвозасидир. Шунинг учун ҳам янги комплекс шаҳарнинг қиёфасини акс эттириши керак. Бу ерда район матлубот жамиятининг ходимлари меҳмонларни Мирзачўл ноз-неъматлари билан кутиб оладилар. (ЎзТАГ).

МАКТУБ ЙЎЛГА ЧОРЛАДИ

АЙБ ТОШДАМИ ЁКИ МОШДА?

Коммунист Баҳриддин Саъдуллаев йил бошида, аниқроғи январь ойида қисқартириш баҳонасида автовокзал диспетчерлиги вазифасидан бўшатилди. Фақат сентябрь ойида, яъни қарийб саккиз ойдан сўнг бошқа бир ташкилотга — Каттақўрғон район матлубот жамиятининг ёрдамчи хўжалигига вақтинчалик ишга жойлашди. Унинг саргардонлиги нега шунчалик узоқ чўзилди? Яхшиси, Саъдуллаевнинг ўзидан эшитайлик.

> **«Мен 1984 йилда Каттақўрғон автовокзалида билет текширувчи бўлиб ишлай бошладим. 1986 йилда диспетчерликка тайинладилар. Бу ерда ҳам камчиликсиз ишлаб келаётгандим. Иброҳимов автостанцияга бошлиқ бўлгандан сўнг шароит ўзгарди. У ишимдан майда камчиликлар қидира бошлади... 1987 йилда малака ошириш учун мени Тошкентга, автомобиль йўллари институтига юборишди. Ўқишдан келганимдан сўнг ўн кун ўтмасданоқ қисқартириш баҳонасида ишдан бўшатишди».**

Англашилаяптики, Саъдуллаевнинг фикрича, уни ишдан бўшатиш ва кейинги бир неча ойлар давомидаги саргардонликнинг бош сабабчиси Исмоил Иброҳимов. Бунга бошлиқ нима дейди?

— Биз буйруқни бажарганмиз, — сиртига сув юқтирмасликка интилди Иброҳимов. — Область автомобиль трестидан кўрсатма келган.

Ўша ҳужжат билан танишамиз. Область пассажирлар ташиш автомобиль трестининг шу йил 6 январдаги 4-сон буйруғида янгича тартибда ҳақ тўлашга ўтилиши муносабати билан штатлар қисқартирилиши зарурлиги умумий тарзда таъкидланган. Лекин айнан Саъдуллаев ишдан кетсин, дейилмаган-ку.

Энди Иброҳимов касаба союз комитетини қалқон қилди:

— Биз касаба союз комитетига таклиф киритганмиз. Қолгани комитет аъзоларининг иши.

Мана, маъмурият киритган ўша «таклиф»:

> **«Автовокзал касаба союз комитети раиси ўртоқ Н. К. Соибовага.**
>
> **Хўжалик ҳисобидаги Каттақўрғон автовокзали маъмурияти УзССР автомобиль транспорти министрлигининг 21. 12. 87 йил 1-сон ҳамда Самарқанд область пассажирлар ташиш автомобиль трестининг 6. 1. 88 йил 4-сон буйруқларига асосан лавозимлар қисқариши муносабати билан қуйидагиларни касаба союз комитети йиғилиши муҳокамасига киритишни ва ишдан бўшатишга розилик беришни сўрайди:**
>
> **1. Саъдуллаев Б.**
> **2. Муҳаммадиева М.**
> **3. Нурматова Ҳ.**
>
> **Автовокзал бошлиғи**
>
> **ИБРОҲИМОВ И.»**

Ҳужжат, назаримизда, «таклиф»дан «буйруқ»ни кўпроқ эслатади. Рўйхатнинг бошида эса Саъдуллаев. Пенсияга узатилган фаррош Ҳадича Нурматова ҳам кейинчалик ишдан четлашганидан нолиб редакцияга шикоят ёзди. Фикримизча, маъмурият таклифида ишдан бўшатиладиганларнинг фамилияси аниқ кўрсатилиб, касаба союз комитетидагиларнинг имконияти чеклаб қўйилмаяптими?

— Бу масалани ёлғиз суд ҳал қилади, — мулоҳазаларимиздан Иброҳимовнинг жаҳли чиқди. — «Ноҳақсиз» дейишга суддан бошқа ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ.

Дарҳақиқат, ишга тиклаш ва мажбурий бекор юрган кунлари учун иш ҳақи ундириб бериш билан боғлиқ бу жанжални шу йил 4 февралда Каттақўрғон шаҳар халқ суди кўриб чиқиб, Саъдуллаевнинг автовокзал маъмуриятига даъвосини оқибатсиз қолдирган. У шаҳар судининг қароридан норози бўлиб, Самарқанд область судига кассация тартибида шикоят қилган. Область судининг коллегияси шу йил 16 март куни мазкур шикоятномани кўриб чиқиб, Каттақўрғон шаҳар судининг қарорини ўзгартишсиз қолдирган.

Автовокзал бошлиғи ана шунга суяниб, суд қарорини пеш қилмаяптими? Бинобарин, адолат посбонлари бўлмиш судлов органлари ходимлари бу ўринда етарли билимдонлик ва принципиаллик кўрсатдиларми? Тегишли ҳужжатларни синчиклаб ўрганиш ҳамда коллектив аъзолари билан суҳбатлардан равшан бўлдики, Саъдуллаевнинг ишдан ноҳақ бўшатилганлигига доир даъвосини кўриб чиқишда Каттақўрғон шаҳар суди ҳам, Самарқанд область судининг коллегияси ҳам масалага юзаки, бир томонлама ёндашганлар.

Далилларга мурожаат этайлик. «Қисқартиришга мен эмас, балки Каримов тушган. Каримовни ўрнимга ўтказиб, мени ишдан бўшатганлари адолатданми?» дейилади жумладан Саъдуллаевнинг шикоятномасида. Дарҳақиқат, корхонада хўжалик ҳисобини жорий этиш юзасидан ишлаб чиқилган тадбирларда қайд қилинишича, аслида штат қисқартиришга Саъдуллаевнинг диспетчерлик вазифаси эмас, балки «юк ташиш бўлими бошлиғи» лавозими тушган эди-ку. Шундай экан, гапни айлантирмасдан нега юк ташиш бўлими бошлиғи лавозимини эгаллаган Турсунмурод Каримов билан хайрлашиб қўя қолинмади? Чамаси, ана шунда қонуний ва адолатли иш тутилган, ҳеч қандай эътирозга ўрин қолмаган бўларди-ку.

Одатда касаба союз комитети ва шу сингари органлар мажлисларида раис ва секретарь сайланади. Мазкур ўринда эса йиғилишга секретарь сайланмаган. Протоколни касаба союз комитети раиси Соибованинг ёлғиз ўзи имзолаган. Кимлар овоз бергани — комитет аъзоларими ёки йиғилиш қатнашчиларининг барчасими — номаълум. Умуман ана шу йиғилишнинг ўтган-ўтмаганлиги шубҳа туғдиради. Демак, амалдаги қонун-қоидага мутлақо риоя қилинмаган. Бундай протоколни юридик ҳужжат санаш ва унга асосланиб жиддий хулосалар чиқариш мумкинми? Афсуски, бундай нуқсонлар ва аризачининг асосли эътирози тегишли судлов органлари эътиборидан четда қолган.

> **«Бўриев Комил ва Сафоев Шерали спиртли ичимлик ичиб, ҳушёрхонага тушганлиги учун илгариги бошлиқ ишдан озод қилганди. Янги бошлиқ Иброҳимов уларни ишга қайта олди. Шунча қоидабузарлар қолиб, мени ишдан бўшатишгани тўғрими?»** (Саъдуллаевнинг редакцияга шикоятидан).

Ушбу далил Саъдуллаевнинг ҳар бир шикоятида қайд этилди. Лекин на шаҳар партия комитети, на судлов органлари, на бошқа ташкилотлар бунга эътибор беришни лозим топишмади. Эҳтимол, хат муаллифининг бу фикрларида ҳам жон бордир? Хўш, Сафоев ва Бўриев ким? Улар қандай «хизматлари» учун янги бошлиқнинг илтифотига сазовор бўлишди? Яхшиси, ҳужжатларга мурожаат этайлик. Сафоевнинг ишга қабул қилишларини сўраб ёзган, автовокзал бошлиғи Иброҳимов тасдиқлаб имзо чеккан аризасини айнан келтирамиз.

> **«Каттақўрғон шаҳар автовокзалининг бошлиғи ўртоқ Иброҳимовга, Сафоев томонидан ариза.**
>
> **Мен, Сафоев Шерали, олдин шу корхонада ишлаган пайтимда милиция ходимлари билан тезлашиб қолгандим. Мен ҳушёрхонага тушганим учун 11 апрель 1987 йил кассирлик лавозимидан бўшатилгандим. Қарамоғимда опам, хотиним, 2 болам борлигини инобатга олишларингизни илтимос қиламан. Мен томондан ҳеч қачон ичимлик ичилмайди. Сизлардан илтимос, синов муддати билан мени яна «Пайшанба» кассасига олишингизни сўрайман.**
>
> **САФОЕВ. Имзо, 10. XI 1987 йил».**
>
> **Бошлиқ номига ички ишлар органидан келган хатда ҳам Сафоевнинг «антиқа» ишлари ҳақида сўз боради.**
>
> **«Хўжалик ҳисобидаги Каттақўрғон автовокзалида ишловчи Сафоев Шерали 1987 йил 31 июлда ойлигидан 20 процентни давлат фойдасига ундириш йўли билан 24 ой муддатга аҳлоқ тузатиш ишига ҳукм қилинган, — дейилади мазкур ҳужжатда. — Ҳукмнинг нусхасини юборар эканмиз, уни ишчи ва хизматчилар эътиборига етказишни, шунингдек маҳкумнинг хатти-ҳаракати устидан назорат ўрнатиб, у билан сиёсий-тарбиявий иш олиб боришингизни сўраймиз...»**

Маъмуриятда кассир Камол Бўриевнинг ичкиликбозлигини тасдиқловчи ҳужжатлар ҳам мавжуд. Салбий сабабларга кўра бўшатилган бу иккала ходимни 1987 йил июль ва ноябрь ойларида Иброҳимов қайта ишга олган. Ҳолбуки, бултур автобуслардан бири пассажирларга тўла билет сотилмасдан жўнатиб юборилгани учун бир неча ходим қатори Саъдуллаев ҳам маъмурий жазо (қаттиқ ҳайфсан) олганлигини автовокзалда бот-бот такрорлашди. Ҳарқалай, шикоятномада таъкидланганидек, олти йилдан буён КПСС аъзоси, корхонада 1984 йилдан бери меҳнат қилаётган Саъдуллаевни четлатиб, аввалига ҳайдалган Сафоев, Бўриевларнинг боши силанганини қандай тушуниш мумкин?

Эътироф этиш керак, Саъдуллаев ёрдам сўраб мурожаат қилган анча-мунча идоралардан атиги биттасида унга нисбатан хайрихоҳлик учқуни милтиллади.

— Саъдуллаев область автомобиль трестига ҳам шикоят ёзди, — бу қадамни ўзича изоҳлайди Иброҳимов. — Бошлиғимиз мени чақириб, Саъдуллаевни иш билан таъминланг, деди.

Афсуски, ўз вақтида берилган тўғри маслаҳат ҳам Иброҳимовнинг қайсарлигига дуч келди. Умуман унинг бу можарода тутган усули болаларнинг бекинмачоқ ўйинини эслатади. Масалан, юқорида аслида қисқартиришга Каримов эгаллаган юк ташиш бўлими бошлиғи лавозими тушганини айтиб ўтдик. Автовокзал раҳбарлари эса бу ўринда устамонлик қилиб, «турдош» деган гапни ўйлаб топишди. Эмишки, юк ташиш бўлими бошлиғи лавозими билан диспетчерлик вазифаси табиатига кўра бир-бирига яқинмиш. Иш стажига, мутахассислигига кўра Саъдуллаевга нисбатан Каримовнинг имконияти баландмиш ва ҳоказо. Салбий сабабларга кўра ҳайдалиб қайта ишга олинганлар ҳақида сўз очсангиз, яна жавоб тайёр: Сафоев, Бўриев ва уларга ўхшаганларнинг ўрни қисқаришга тушмаганмиш. Хуллас, у деди, бу деди, аслида қисқаришга тушган Каримов четда қолиб, бошлиққа ёқмайдиган Саъдуллаевнинг ковуши тўғриланди.

Корхона маъмурияти ҳам, судлов органлари ходимлари ҳам Саъдуллаев мазкур соҳа мутахассиси эмаслигини рўкач қилишди. Тўғри, Саъдуллаев автотранспортчи эмас, лекин корхонада бунақалар камми? Масалан, Саъдуллаевнинг масаласини кўрган ўша касаба союз комитети аъзоларининг ўзларини олиб қараганимизда диспетчер Рисқи Ҳамроқулов — инженер-электрик, катта кассир Светлана Путовалова — товаршунос, кассир Рустам Эшонов — ўрта мактабни битирган, холос. Демак, беш кишилик касаба союз комитети аъзоларидан учови бошқа соҳа мутахассиси ёки умуман мутахассисликка эга эмас. Ана шундай бир вазиятда техникумни битирган Саъдуллаевга бошқа соҳа мутахассиси, деб таъна қилишимиз ўринлими? Турли важ-карсон излагунча масалани коллективда ошкора тарзда кенг муҳокама этиб, кўпчиликнинг фикри ҳисобга олинган ҳолда одилона ҳал этилганида, ўйлаймизки, бунақа норозилик туғилмасди.

Корхонада тартиб-интизом бўшашиб кетган. Ҳаммаёқ ифлос, скамейка ва креслолар кир-чир. Болали оналар хонаси эшигида каттакон қулф осиғлиқ. Ана шу хонага мутасадди ходим штати ҳам қисқартирилган. Калит топиб, эшикни очишганида мўъжаз мебель ва бошқа жиҳозларни қалин чанг қоплаганини кўрдик.

Молия интизоми қўпол равишда бузилмоқда. Жумладан, область халқ контроли комитети, молия бошқармаси, автомобиль инспекцияси ва область радиоси билан ҳамкорликда рейд ўтказилиб турли йўналишлар бўйича йўлга чиққан 4 та автобус текширилганида, уларнинг ҳаммасида билетсиз йўловчилар учради. Дастлаб тўхтатилган «Каттақўрғон—Пайшанба» маршрутидаги 83—59 СНС номерли (ҳайдовчиси Искандар Эшмуродов) автобусда 18 нафар билетсиз йўловчи санадик. Автовокзал ходимлари рейдни сезиб ҳушёр тортган бўлишса-да, кейинчалик ҳам бу ҳол барҳам топмади.

— Одамлар автобусда билетсиз юришга ўрганишган, — дейди йўловчилардан бири Раҳим Маматов. — Бу автовокзалда ҳеч ким билет ол, демайди. Пулини шофёрга ташлаб тушиб кетаверамиз.

— Автовокзалдан чиқиб бирор жойда тўхтаганим йўқ, — тушунтирди салонда 5 нафар билетсиз йўловчини элтаётган «Каттақўрғон—Митан» маршрутида қатновчи 32—88 СНМ номерли автобус ҳайдовчиси Ҳаким Жумаев. — Билетсиз йўловчилар чиқишига автовокзал ходимлари айбдор. Чунки назорат мутлақо йўқ.

Биз мазкур шикоят юзасидан область судида ҳам бўлдик, масалани ўрганиш жараёнида юзага келган, юқорида таъкидланган эътирозларимизни билдирдик.

— Эътирозларингиз ўринли, — баъзи мулоҳазаларимизга қўшилди область суди аъзоси Г. Вердиян. У мазкур гражданлик иши кассация тартибида область суди коллегиясида кўрилганида докладчи бўлган. — Иш ҳозирча фақат коллегияда кўрилди, мурожаат этилса, область судининг президиуми ҳам кўриб чиқади.

Ўйлаймизки, Самарқанд область судининг президиуми мазкур гражданлик ишини кўришда аввал йўл қўйилган камчиликларга эътибор беради, можарони принципиал, адолатли ҳал қилади.

Бошқа бир жиҳатни олиб қарайлик. Коммунист тақдири наҳотки партия органларини қизиқтирмаса? Афсуски, шундай бўлди. Автовокзал маъмурияти, бошланғич партия ташкилотини қўя турайлик, ҳатто Каттақўрғон шаҳар партия комитетининг айрим масъул ходимлари ҳам коммунистнинг дард-ташвишларига лоқайд қарадилар. Ахир Саъдуллаев ишдан бўшатилгач ана шу ташкилотга ёрдам сўраб мурожаат этган эди-ку!

Шикоятни текширган саноат ва транспорт бўлимининг инструктори Ёқуб Салимов масалани атрофлича, чуқур ўрганиш ўрнига автовокзал бошлиғи Иброҳимовнинг фикрини тинглаш билан чекланди. Шикоятни текширишда Салимов бизга ҳам ҳамроҳлик қилди. Рости, унинг ўзини тутишидан ажабландик. Бинобарин, бу масъул ходим масала моҳиятини очишда бизга кўмаклашиш ўрнига автовокзал бошлиғининг жарчисига айланди-қолди. Яъни, Иброҳимов нима деса шуни маъқуллашдан нарига ўтмади.

— Сиз ўзи нимани текширгансиз? — сўрадик масала бир томонлама, енгил-елпи ҳал этилганига ишонганимиздан сўнг.

— Қўлимиздаги ҳужжатларга қараганмиз, — деди у.

Ваҳоланки, инструктор Салимовнинг қўлида Саъдуллаевнинг аризасига Иброҳимовнинг мазкур тортишув хусусида ўзини оқлаб тайёрлаган справкасидан бошқа ҳужжат йўқ эди. Ёқуб Салимов мазкур справкадан Иброҳимовнинг тош босадиган далилларини терди-да, бошқа ҳужжат тайёрлади ва бу ҳақда бошлиқларга ахборот бериш билан масалага нуқта қўйди. Устига устак, гўё масхара қилгандай август ойида сектор мудири З. Галимова имзоси билан партия учётидан чиқиш талаб этилиб Саъдуллаевнинг уйига хат келди. Ахир иш ахтариб, сарсон-саргардон юрган коммунист партия учётини кўчириб қаергаям юбориши мумкин?

Автовокзал эшиги коммунист Саъдуллаев учун тақа-тақ ёпиқ. Гарчи у қарийб саккиз ойдан сўнг бошқа жойдан иш топган бўлса-да, саргардонлик давом этмоқда. Унинг қарийб саккиз ойлик иш стажи, шу муддатдаги иш ҳақи нима бўлади? У чеккан руҳий изтироблар ўрнини қоплашнинг иложи бормикан? Бинобарин, автовокзалда юқорида қайд этилган тартибсизликларга қачон чек қўйилади?

Каттақўрғон шаҳар партия комитети, область пассажирлар ташиш автомобиль тresti раҳбарлари бу масалани атрофлича ўрганиб, унга принципиал баҳо берадилар, деб ўйлаймиз.

М. ЭРАЛИЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

Ярим аср!.. СССР маориф аълочиси Қўчқор Жуманиёзовнинг педагогик фаолиятига — Янгиариқ районидаги 27-ўрта мактабда илк бор синфга кириб, дарс бера бошлаганига 50 йил тўлди. Бу давр ичида муҳтарам устоз юзлаб шогирдларни тарбиялади. Республикада хизмат кўрсатган ўқитувчининг меҳнатлари зое кетмади. Ҳурмат ордени билан тақдирланди.

СУРАТДА: Қўчқор Жуманиёзов она тили дарсини ўтмоқда.

Б. АЛИМОВ фотоси.

Янги китобни варақлаганда

ЯПРОҚДАГИ ШАБНАМ

1988 йил шоир Тўлқин учун сермаҳсул бўлди: унинг «Яна учрашамиз» қиссалар ва ҳикоялар китобини «Ёш гвардия» нашриёти, «Суянч» шеърлар тўпламини Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти чоп этди. Менда «Суянч» тўпламининг «Япроқдаги шабнамлар» бобидаги сарбаст вазнли шеърлар катта таассурот қолдирди. Шу ўринда қуйидаги сатрларни фикрингизга ҳавола этишни лозим топдик:

Ёрнинг оёғига йиқилиб деди:
Сенсиз бир дақиқа яшай олмайман!
Аммо қиз беписанд, парво қилмай
ҳеч, кетди.
У эса ўлгани йўқ!

Мана бу мисралар ҳам кечилган умр давомида кўриб, узоқ фикрлар чиқарилган хулосадай янграб турибди:

Ишонсанг, ишониб яшайверсанг, жуда соз,
Мабодо ишончинг сўниб қолса—фожеа.
Мен ҳам кўп нарсаларга ишонмай қўйдим.
Шу ўринда яна бир нарсани тан олиш керак:
Кўзларингиз шундай тиниққи...
Бу тиниқликни —

Мен оламга кўчириб олай, — деб бошланувчи оқ шеър кишини ҳаяжонга солмасдан қўймайди. Яна бир ажойиб томони — шеър ўзига хос равишда якун топган:

Кўзларингиз сўйлайди сирли,
Унинг сўзин
Таржимони юрагим фақат.
Айниқса:
«Бир мақсад йўлида
бахш этиб жонни,
Ўзи интилди-ю,
Ўзи чекинди», — деб бошланувчи шеърда улкан бир фалсафий фикр борлигини илғаш унча қийин эмас.

Шунинг учун унинг номи инсондир,
Ўзи ер, ўзи осмон,
Ва тирик жондир!

Шоирнинг тўпламдан ўрин олган тубандаги сатрлар билан туговчи гўзал шеъри эҳтимол мажмуанинг мавзу доирасини янада чуқурроқ ойдинлаштиришга хизмат қилса ажаб эмас:

Ва лекин ҳаётда яккаш тилагим:
— Азизим, номардга қолмасин кунинг!
Шу билан биргаликда:

«Ўттиз ёшимгача дўстларим сафи», —деб бошланувчи шеърда айрим ортиқча сатрлар учраса ҳам, у оригинал якунланган:

Тирик бўла туриб ўлса дўстларинг,
Малол келар экан одамга...

Бироқ бизнингча тўплам айрим қусурлардан ҳам холи эмас. Мажмуадаги «Йигитларга айтганларим», «Энди қизларга айтганларим», «Фолбин лўли қиз» шеърлари анчагина чўзилиб кетганга ўхшаб кўринди. «Қиқир-қиқир» шеъри бадиий жиҳатдан бўш, фикран саёз бўлиб туюлди. «Чарчадим мен одамларнинг бефарқлигидан» шеърида ҳақиқат куйланишига қарамай, бадиий жиҳатдан унча пухта эмас. Шунга ўхшаш айрим камчиликлардан қатъий назар китобдан алоҳида ўрин олган замон ва инсон, умр ва хотира, бурч ва эътиқод тушунчалари хусусидаги шеърлар, тўпламда таъкидланганидек, кишини эътиборсиз қолдирмайди. Ростдан ҳам уларнинг кўпчилиги япроқдаги шабнамларга ўхшайди.

Д. САЪДУЛЛАЕВ.

Миннатдорчилик сатрлари

ҚЎЛИНГИЗ ДАРД КЎРМАСИН

Оғриқ азобидан қутулиб, кўзи мошдек очилган, бошини ёстиқдан кўтарган ҳар бир бемор ўз шифокорига миннатдорчилигини қай сўз билан айтишни билмайди. Зеро, врач унга қайта ҳаёт бахш этгандай, сўнган умид юлдузига яна шуъла бергандай бўлади. Бундан юрак-бағри қайноқ туйғуларга тўлган киши қалб сўзлари битилган мактубини редакцияга йўллашга ҳаракат қилади.

Яқинда бошимизга оғир кулфат тушди. Куёвим Суннатиллани бир номард пичоқлаб қўйибди. Кутилмаган бу нохуш хабардан шошиб қолдик. Қудамизнинг уйига етиб борсак, «Тез ёрдам» машинаси аллақачон келган экан, — деб ёзади пенсионер Иброҳим Жалилов редакцияга юборган хатида.— Суннатиллани шифохонага олиб кетишди. Навбатчи хирург Убайдулла Маҳмудов кўп қон йўқотганидан ҳолсизланиб, кўзини юмиб ётган беморни асраб қолиш чорасини изларди. Юрак уриши билинар-билинмас даражада, томири ҳатто сезилмай қолган эди.

Дарҳол операция столига ётқизилди. Йигитнинг ҳаёти учун кураш уч соат давом этди.

Ўша куни беморни ўлим чангалидан қутқариб олиш учун курашган қалби меҳрга бой Раҳматулла Аҳмедов, Ғайбулла Убайдуллаев, Сурайё Идрисова, Холбуви Эшонқулова, Розия Имомова, Назира Файзуллаевага: «Кам бўлманг, қўлингиз дард кўрмасин, меҳрибон шифокорлар!» — дегим келади».

Ҳикматой Иброҳимова эндигина ўн тўрт ёшга кирди. Пархоменко номли мактабнинг 7-синфида ўқийди. У ичи оғриб, оғзи қуркшагани, кўнгли айнаб, иштаҳаси йўқолгани, аъзойи бадани зирқираётганига қарамай мактабга йўл олди. Лекин биринчи дарсдаёқ аҳволи оғирлашди.

Муборак район марказий касалхонасида операция бироз кечиктирилса, оқибати яхши бўлмас эди. Жарроҳлардан Фарҳод Саидов, Рашид Худойбердиев, Исмат Йўллиев ва ҳамшира Гулбаҳор Наврўзова ғоят тез, дадил, аниқ ҳаракат қилишди.

Совет Армияси биринчи группа инвалиди Абдухолиқ Мустафоев ана шу воқеа ҳақида ҳикоя қилади.

Термиз районидаги «Намуна» колхозидан Анвар Арслонов болалар врачи Бозор Тиллаевнинг ёш авлоднинг саломатлигини яхшилаш борасидаги жонбозликлари тўғрисида ёзиб юборган.

Буюк рус ёзувчиси А. П. Чехов айтганидек, врачлик касби жасорат ва фидойиликни, қалб ҳамда фикр софлигини тақозо қилади. Оҳангарондаги марказий касалхона терапия бўлимининг врачи Зумрад Ҳайдарова билан суҳбатлашган одам унда мана шу фазилатлар мужассамлигига иқрор бўлади. Редакцияга хат йўллаган Мўмин Қаюмов касалхонадаги бошқа шифокорларнинг ҳам ширинсуханлиги хусусида гап юритади.

Андижон область Ленин районидаги КПСС XXVII съезди номли колхоз механизатори Толибжон Йўлдошев шифокорлар Муқаддасхон Муҳамаджонова, Бахтиёржон Исомиддинов, ҳамширалар Мамлакатхон Қосимова, Мунавварxон Усмоновага миннатдорчилигини «Юрак» деган шеърида ифодалашга ҳаракат қилган.

Ҳумайдулла Тўйчибоев —47 йилдан бери Уйчи районидаги Охунбобоев номли колхозда бухгалтер. Узоқ йиллар давомида узлуксиз хат иши ва ҳисоб-китоб билан банд бўлиш уни дардга чалинтириб қўйди. Область 2-касалхонасининг врачлари Ҳамидхон Қориев ва Маҳмуджон Абдуллаев уни меҳр билан даволашди. Бинобарин, Ҳумайдулла аканинг қувончи чексиз, ҳаётга янгидан келгандай мамнун. Бу ҳақда Ш. Нурматов ёзиб юборган.

Хўжаобод районидан мактуб йўллаган врач Неъматжон Ориков яхшигина шеърлар ҳам ёзади. Унинг «Деҳқоним менинг» қўшиғи Илҳом Жўраев ижросида радио орқали янграганда ҳар қандай тингловчи роҳат қилади. Бу гал Неъматжон район марказий касалхонасининг шифокорлари Гулнора Мустафоева, Ҳамидулла Жўраев, Ўзганбой Тошхўжаев, ҳамширалар Гулчеҳра Юнусова, Ҳаётхон Йўлдошева, Шоҳистахон Чанкатовага 4-мактаб ўқитувчиси Барчиной Мирзаева, Киров номли завод ишчилари Қобулжон Ғаффоров, Нўъмонжон Холдоров ва бошқаларнинг чексиз миннатдорчилигини ифодалаган.

«Яқинда онам тўсатдан бетоб бўлиб қолдилар. Область марказидаги шифохонага олиб кетишди, — деб ёзади Деҳқонобод районидаги Олег Кошевой номли мактабнинг 10-синф ўқувчиси Муҳаббат Менглиева. — У ерда О. Қутлиев, Т. Шонгиев, Д. Муродова каби врачларнинг ғамхўрлиги туфайли онажоним тузалиб чиқдилар. Шундай шифокорларнинг юзидан табассум, лабидан кулгу аримасин».

Эргаш Ҳамидов Уйчи районидаги Ўнҳаёт қишлоғида истиқомат қилади. У ўзи даволанган Ғайрат қишлоғидаги тери касалликлари шифохонасининг врачлари ҳамда ҳамшираларидан чексиз миннатдорлигини изҳор этиб йўллаган мактубида бу қувончига Эргашбой Умрзоқов, Обиджон Ҳамдамов, Мавлудахон Авлиёхонова, Матлуба Абдухалилова ҳамдам эканлигини маълум қилади.

Шунингдек пайариқлик И. Холиқулов, С. Олтибоев, каттақўрғонлик А. Рўзиевлар ҳам ўз шифокорларидан миннатдордирлар.

Қўлингиз дард кўрмасин, меҳрибон шифокорлар!

МАДАНИЯТ, АДАБИЁТ ВА САНЪАТ БЎЛИМИ.

ШИНАМ ВА ҚУЛАЙ

Навқирон Ғузор шаҳри «Шўртонгаз» кон бошқармаси ихтиёрига 14 гектар ер берди. Ана шу майдонда катта уй-жой микрорайони қуришга киришилди. 5 минг киши бу ердан шинам квартира олади.

280 ўринли болалар боғча-яслиси бу ерда биринчи қуриладиган объект бўлади. Область маркази бўлган Қарши шаҳридаги 7 микрорайонда ҳам дастлаб болалар боғча-яслиси қурилган эди, бу ерда ҳам Шўртон газчилари яшамоқдалар. Эндиликда илгариги пахса уйли қишлоқ ўрнида кўп қаватли уйлар савлат тўкиб турибди. Бу уйлардаги квартираларда барча коммунал қулайликлар яратилган бўлиб, микрорайонда социал-маданий объектлар, ёш техниклар уйи, спорт майдончаси очилган. Микрорайон ёнида драма театри, «Россия» кинотеатри, «Ленинград» меҳмонхонаси, область кутубхонаси, матбуот уйи жойлашган.

— Ғузордаги янги микрорайон ҳам шаҳарнинг ҳуснига ҳусн қўшади, деб ўйлаймиз, — деди «Шўртонгаз» бошқармасининг бошлиғи Т. Омонов. — Биз микрорайонларни Ўзбекистон жанубий иқлимини ҳисобга олиб қурмоқдамиз, уй-жой ва маданий объектларнинг сифатига алоҳида эътибор бермоқдамиз. Биз ўз пулимизга бунёд этамиз. Бу пулни эса қаердан оламиз? Биз бир йилдан бери хўжалик ҳисобида ишлаяпмиз. Анча ўзгаришлар бўлди, коллективимиз давлат маблағларини кўплаб тежамоқда. Истеъмолчиларга пландан ташқари бир миллиард куб метр газ жўнатган кончилар социал программа учун дастлабки бир миллион сўмга эга бўлдилар.

СПОРТ АХБОРОТИ

СУЗИШ

Европа кубоги учун ўтказилган мусобақалар ниҳоясига етди. Эденбургдаги 25 метрли ҳавзада бўлган баҳсларда мамлакатимизнинг эркаклар терма командаси муваффақиятли қатнашди. Пировардида вакилларимиз биринчи ўринни эгалладилар. Бу ютуққа республикамиз спортчиси Сергей Заболотнов ҳам муносиб ҳисса қўшди. Тошкентлик динамочи 200 метрга чалқанча сузишда энг яхши натижа кўрсатди. Шунингдек, 100 метрга сузишда ҳам унга тенг келадиган рақиб топилмади. Сергей командадошлари билан 4х100 метрга эстафета мусобақасида ҳам ҳурмат шоҳсупасининг биринчи поғонасига кўтарилди.

Хотин-қизлар ўртасида ГДР командаси кубок соҳиби бўлди. Мамлакатимиз вакиллари тўртинчи ўринни эгалладилар.

ШАХМАТ

Тошкентда биринчи ўзбек гроссмейстери Г. Аъзамов хотирасига бағишланган анъанавий мусобақа бошланди. Учинчи бор ўтказилаётган бу турнирда тошкентлик Е. Мухин, Р. Зиётдинов, Э. Гриншпун, Д. Қаюмов, А. Ненашев, Г. Борисенко, М. Рудерфер, чирчиқлик С. Загребельний, М. Салтаев, янгийўллик В. Егин, олмалиқлик В. Аъзамов, фрунзелик Л. Юртаев, Б. Канцлер, новосибирсклик Г. Серпер, самарқандлик Т. Воҳидов, А Барсов ғолиблик учун баҳсга киришдилар.

Биринчи тур учрашувлари мухлисларда яхши таассурот қолдирди. Фрунзелик халқаро мастер Юртаев самарқандлик Воҳидовдан устун келди. Пойтахтлик Қаюмов янгийўллик Егин билан учрашувни ташаббускорликда ўтказди. Новосибирсклик Серпер тошкентлик Борисенкони доғда қолдирди.

Зиётдинов — Рудерфер, Гриншпун — Барсов, Загребельний — Канцлер, Салтаев—Ненашев партиялари durанг бўлди.

ФУТБОЛ

Наманганнинг «Навбаҳор» командаси Бангладеш халқ республикаси бўйлаб сафардан қайтди. Футболчиларимиз илк матчда биринчи лига пешқадами — «Муҳаммедан» клуби билан дуранг (1:1) ўйнадилар. Эртаси куни «Абахани» командасини 3:2 ҳисобида енгишди. Читтагонгада округ терма командаси билан бўлган учинчи матчни ҳам ўз фойдаларига якунлашди — 2:1. Шундан сўнг яна икки матч ўтказган наманганликлар уларда ҳам ғолиб чиқдилар. Ўтган учрашувларда айниқса Акмал Тилаков ўзини кўрсатиб, рақиблар дарвозасига олтита тўп киритди.

ХРОНИКА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ўртоқ Мирзокир Комилович Содиқов бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан уни Ўзбекистон ССР Статистика давлат комитетининг раиси вазифасидан озод қилди.

Редактор
А. Ғ. МУХТОРОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

РЕСПУБЛИКА КЎНГИЛЛИ ЎТ ЎЧИРИШ ЖАМИЯТИНИНГ СЪЕЗДИ ОЛДИДАН

Республикамиз йил сайин ўсиб, камол топмоқда. Янги шаҳарлар қад кўтармоқда, боғ-ҳовли ва ишчи посёлкалари ободонлашиб, проспект ва кўчалар чирой очиб бормоқда. Уй-жой қурилиши жадал суръатлар билан давом этмоқда. Фақат янги қуриб битказилган уйларгина эмас, балки эски уйлар ҳам газ билан таъминланиб, улар ҳар хил электр асбоблар билан жиҳозланмоқда. Ҳозир, айтиш мумкинки, ҳар хил рўзғор химияси буюмларидан фойдаланмайдиган оила топилмаса керак.

Бироқ айрим қишлоқ аҳолиси яшайдиган районларда керосин чироқ, керогаз, примуслардан фойдаланадиган хонадонлар ҳам йўқ эмас. Саноат корхоналарида ёнувчан ва тез ўт оладиган материаллар кўп миқдорда жамланган.

Булар барчаси турар жой биноларида ҳам, халқ хўжалиги объектларида ҳам жиддий ёнғин чиқиш хавфини келтириб чиқармоқда.

Тажрибадан маълумки, турар жойларда ва ишлаб чиқаришда ёнғин содир бўлишининг асосий сабаби ёнғин хавфсизлиги қоидаларини билмаслик ёки билса ҳам амал қилмасликдир, шунингдек, оловга эҳтиётсизлик билан муносабатда бўлиш, электр иситиш приборлари ва рўзғор химияси буюмларига беparволик қилиш, иситиш печларидан, электр симлари, ҳар хил ток қабул қилиш мосламалари ва газ плиталаридан фойдаланиш қоидаларининг бузилиши ҳам, болаларнинг ўт билан ўйнашиши ҳам, сантехника ускуналарини ремонт қилишда техника хавфсизлиги қоидаларининг бузилиши ҳам ёнғин чиқишига сабаб бўлади.

Ёнғинлар ва у билан боғлиқ талофотлар статистикаси қайғули. Олов халқ мулки ва кишиларнинг шахсий мулкинигина эмас, муқаддас ёдгорликлар, маданий мерос хазиналарини ҳам аёвсиз барбод қилади. Олов шафқатни билмайди ва бепарволикни кечирмайди. Бу хавфни мутлақо унутмаслик керак!

Ўзбекистонда 1946 йилда ташкил этилган Кўнгилли ўт ўчириш жамияти ёнғинларнинг олдини олиш бўйича катта иш олиб бормоқда. Ҳозирги пайтда республика территориясида 178 та шаҳар ва район жамиятлари фаолият кўрсатмоқда. Саноат объектлари ва турар жойларни ёнғиндан муҳофаза қилишни таъминлаш борасида бу жамиятлар катта иш олиб бормоқда.

Ўзбекистонда ёнғинга қарши мардларча курашганлардан 432 киши, шу жумладан ёнғиндан муҳофаза қилиш ходимларидан 275 киши, 55 та ҳарбий хизматчи, 99 та граждан аҳоли, 7 та бола «Ёнғинда жасорат кўрсатгани учун» медали билан мукофотланган.

Ўзбекистон республика кўнгилли ўт ўчириш жамиятининг яқинда бўладиган II съездида инсон меҳнатидан бунёдга келган барча нарсаларни оловдан сақлаб қолиш, халқ хўжалигининг барча соҳаларида ёнғин хавфсизлигини таъминлаш,гражданларнинг шахсий мулкини ва совет кишиларининг ҳаётини ёнғиндан муҳофаза қилиш чоралари билан боғлиқ биринчи даражали масалалар кўриб чиқилади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКА КЎНГИЛЛИ ЎТ ЎЧИРИШ ЖАМИЯТИ (телефон 33-37-94). «СОЮЗТОРГРЕКЛАМА» БУТУНИТТИФОҚ БИРЛАШМАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН АГЕНТЛИГИ (телефон 45-37-24).

СССР Агросаноат давлат комитети

АНДИЖОН ПАХТАЧИЛИК ИНСТИТУТИ

СИРТҚИ БЎЛИМНИНГ I КУРСИГА

1989-1990 ўқув йили учун

СТУДЕНТЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

АГРОНОМИЯ — ОЛИМ-АГРОНОМ ТАЙЁРЛАЙДИ (ўқиш муддати 5 йилу 7 ой);

ГИДРОМЕЛИОРАЦИЯ — ИНЖЕНЕР-ГИДРОТЕХНИКЛАР ТАЙЁРЛАЙДИ (ўқиш муддати 6 йил), **ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ МЕХАНИЗАЦИЯЛАШ — ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ МЕХАНИЗАЦИЯЛАШ БЎЙИЧА ИНЖЕНЕР-МЕХАНИКЛАР ТАЙЁРЛАЙДИ** (ўқиш муддати 6 йил).

ИНСТИТУТГА КИРУВЧИЛАР ҚУЙИДАГИ ФАНЛАРДАН ИМТИҲОН ТОПШИРАДИЛАР:

АГРОНОМИЯ ИХТИСОСИГА — биология (оғзаки) ва **химия** (оғзаки) — касбга оид фанлар ҳисобланади; **она тили ва адабиёт** (иншо) — касбга оид фан ҳисобланмайди ва «қониқарли» ёки «қониқарсиз» баҳоланади.

ГИДРОМЕЛИОРАЦИЯ ВА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ МЕХАНИЗАЦИЯЛАШ ИХТИСОСЛАРИГА— математика (оғзаки) ва **физика** (оғзаки) —касбга оид фанлар ҳисобланади; **она тили ва адабиёт** (иншо)—касбга оид фан ҳисобланмайди ва «қониқарли» ёки «қониқарсиз» баҳоланади.

Ўрта мактабни олтин (кумуш) медаль билан, ҳунар-техника билим юрти ёки ўрта махсус ўқув юртини диплом билан битирганлар мутахассислигига кўра қуйидаги фанлар бўйича кириш имтиҳонлари топширадилар:

АГРОНОМИЯ ИХТИСОСИГА КИРУВЧИЛАР — биология (оғзаки), **ГИДРОМЕЛИОРАЦИЯ ИХТИСОСИГА КИРУВЧИЛАР — физика** (оғзаки) ва **ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ МЕХАНИЗАЦИЯЛАШ ИХТИСОСИГА КИРУВЧИЛАР — математика** (оғзаки).

Имтиҳонни «беш» баҳога топширганлар кейинги кириш имтиҳонларидан озод қилинади. Агар «тўрт» ёки «уч» баҳога топширса, қолган фанлардан ҳам имтиҳон топширадилар.

АРИЗА ИНСТИТУТ РЕКТОРИ НОМИГА ЁЗИЛАДИ.

Ариза билан қуйидаги ҳужжатлар қўшиб топширилади: ўрта маълумоти ҳақида ҳужжат (асли), охирги иш ёки ўқиш жойидан характеристика, меҳнат дафтарчасидан кўчирма (ишлаётганлар учун), 6 дона фотосурат (бош кийимсиз, 3х4 см. ҳажмда), медицина справкаси (086—У форма), паспорт, ҳарбий билет (запасдаги ҳарбий хизматчилар учун) ёки ҳарбий рўйхатга олинганлик гувоҳномаси (чақириқ ёшидаги шахслар учун) шахсан кўрсатилади.

Ҳужжатлар 1989 йил 15 январгача қабул қилинади, кириш имтиҳонлари эса 1 февралдан 20 февралгача ўтказилади.

Институт адреси: Андижон области, Андижон райони, Куйган ёр қишлоғи.

ИНСОН • ҚОНУН • ЖАМИЯТ

ҚЎРҚОҚ ОЛДИН МУШТ КЎТАРАР

Самарқанд районидаги Жўйинсой қишлоғида яшовчи Саидмурод Султонов область ҳарбий комиссариати хоналаридан бирининг эшигини қарсиллатиб ёпиб, ташқарига чиқди. Шу чоқ унинг важоҳатини кўрган киши қўрқиб кетарди. Ҳозирги пайтда ветеранлар, собиқ жангчилар ҳақида кўп гапирилаётган, улар эътибор ва ғамхўрликлар билан қуршаб олинаётган бир пайтда уни жунбушга келтирган сабаб нима? Қайси истаги ё талаби бажарилмай адолатсизлик қилинди?

— Ҳали кўрамиз! — овози борича бақирди Султонов. — Мен ўзини камситишга йўл қўйиб берадиган анойилардан эмасман. Қаерга ёзиш, кимга мурожаат этишни, ўз манфаатларимни ҳимоя қилишни яхши биламан. Аризамни инобатга олмай рад жавобини берганлар, шаънимга доғ туширмоқчи бўлганлар билан судда гаплашаман... Ҳа, уларни ҳарбий трибунал судига бераман...

Далиллар ва ахлоқ нормаларини назар-писанд қилмай ўз қарорида қатъий туриб олди у. Бу йўлдан қайтишни хаёлига ҳам келтирмади. Аниқроғи, астойдил ҳужумга ўтди. Туҳмат қилганликлари учун ҳарбий комиссариат офицерлари устидан жиноий иш қўзғаш ҳамда уларни жавобгарликка тортиш талаби билан ёзилган ариза тезда тайёр бўлди. У ўз ишини пухта билиши, қонун-қоидаларни сув қилиб ичиб юборган устаси фаранг эканлиги яққол сезилиб турарди. Дарҳақиқат, илгари икки маротаба судланган Султонов процессуал тартиблар сир-синоатини пухта ўзлаштириб олганди. Шунинг учун ҳам масалани кўндаланг қилиб қўйди: ҳарбий комиссариатдаги раҳбар шахслар жазолансинлар, менга, яъни Султоновга зудлик билан Улуғ Ватан уруши қатнашчиси гувоҳномаси ҳамда ҳамма собиқ жангчилар фойдаланишаётган қатор имтиёз, қулайлик ва мукофотлар берилсин.

Султонов ёзган аризасини яна бир бор ўқиб чиқди-да, ўзининг ёзувчилик маҳоратига қойил қолиб, тагига завқ билан жимжимадор имзо чекди. Шундан кейин ҳужжат юридик кучга эга бўлди, ҳаракатга келди.

У ҳарбий маҳкаманинг маҳаллий органлари устидан ғолиб чиқиш иштиёқида мунтазам судга қатнай бошлади. Иш қачон кўрилишини суриштираверди. Аризачининг бахтига қарши суд ҳарбий комиссариат хизматчилари устидан даҳшатли ҳукм чиқаришга у қадар шошмади. Жараён бошланиши олдидан ҳар томонлама синчиклаб текшириш ўтказилди. Ниҳоят, Султоновнинг даъволарини тамомила рад этадиган, аксинча, ҳарбий комиссариат ходимлари ҳақлигини исботлайдиган ҳужжатлар тўпланди. Улардан биттасига батафсилроқ тўхтаб ўтишга тўғри келади, чунки бу ҳужжат мажлисга бевосита тааллуқли бўлиб, ишга аниқлик киритади.

Пишиқ қоғоздан қирқилган мўъжазгина варақада готик ҳарфлар билан немис тилида графалар белгиланган. Бинафшаранг сиёҳда чиройли қилиб лотинча сўзлар ёзилган. Бу — «Легиончининг шахсий варақаси». Унда немисларга хос саришталик билан қаҳрамонимизнинг таржимаи ҳолига оид маълумотлар қайд этилган. Ўша ҳужжатдан маълум бўлишича, Саидмурод Султонов 1919 йилда туғилган, асли Самарқанд область Комсомол районидан, мусулмон, 1941 йил 6 августда Киев шаҳри атрофида немис қўшинлари томонидан асирга олинган, 1943 йил 30 июнда эса Султонов немис қўмондонлигига содиқ бўлиш ҳақида қасамёд қабул қилган.

«Мажбурият формуласи»нинг русча текстидан кўчирма келтирамиз. Тагида Султонов имзоси аниқ сақланган. «Мен Германия армияси сафларида большевизмга қарши курашишга тайёрман... Бу билан ўзимнинг илгари Қизил Армияда қабул қилган қасамимни бекор деб ҳисоблайман». Султонов ўнг қўли кўрсаткич бармоғининг изи мазкур ҳужжат якунига тамғадек туширилган.

Судда бундан қирқ беш йил муқаддам чекилган имзо (дарвоқе, у деярли ўзгармаган) синчиклаб ўрганиб чиқилди, ўнг қўлининг кўрсаткич бармоғи изи солиштириб кўрилди. Саидмурод Султонов эсанкираб қолди, аммо тез орада ўзини тутиб олди.

— Имзо ҳам, маълумотлар ҳам меники эмас, — деди у. — Вермахтда қасам қабул қилмаганман.

— Бармоқ изи хусусида нима дея оласиз?

Ўз-ўзидан равшанки, бу саволга ҳеч қандай жавоб бера олмади. Савол бир неча бор такрорланди. У меники эмас, деб рад этаверди.

Судда Султоновнинг ҳарбий комиссариат ходимларига нисбатан жиноий иш қўзғаш ва уларни жавобгарликка тортиш ҳақидаги талаби рад этилди. У Вермахтда хизмат қилгани учун Улуғ Ватан уруши қатнашчиси сифатида эътироф этилиши мумкин эмас ҳамда талаб қилган ҳужжатини бермасликка ҳарбий комиссариат ходимларида асослар бўлган, деган қарор чиқарилди.

Бироқ Султонов чекинишни хаёлига ҳам келтирмади, суд қарори устидан кассация тариқасида юқорига шикоят ёзди. У ўзига нисбатан туҳмат қилганликлари учун ҳарбий комиссариат ходимларини жазолашни қатъиян талаб этди. Бироқ далиллар жуда ўжар бўлади, уларга қарши туриш қийин!

Султоновни тушуниш мумкин. Нохуш кечган ҳаёти ўтмиш бўлиб қолаяпти. Чамаси, қалби безовта кўринади: урушдан кейин ўтган қирқ уч йил мобайнида шарманда бўлишдан қочиб юрди. Султонов иккиюзламачиликка, тили бошқаю дили бошқа бўлиб ҳаёт кечиришга ўзини ўзи маҳкум этди.

Шундай бўлса-да, ана шу йиллар мобайнида ҳеч ким унинг ўтмишини юзига солмади. Қилмишлари архив жавонларида фожиали юк бўлиб ётди. Ҳалол яша, ахлоқимиз ва маънавиятимиз қоидаларига амал қил, ўз халқинг равнақи йўлида тер тўк — тавба-тазаррунинг ишончли йўли ана шундай. Аммо Султонов ҳаққи бўлмаган имтиёзлар, ҳурмат-эътиборга эришиш орзусида ўртаниб, бу йўлдан ўзини тўхтата олмади. «Собиқ жангчи» деган ёниқ сўз унга елимласа ёпишмаслигини тасаввур этмаган кўринади.

Султонов ҳамон бўш келмаяпти. Мана, унинг охирги аризасидан кўчирма: «Буларнинг ҳаммаси менга нисбатан ёлғон ва бўҳтондан иборат. Қани, область ҳарбий комиссариатидагилар исботлаб беришсин-чи? Улар қўлида тегишли ҳужжатлар борми? Агар исботлаша олмаса, мен ўз шаънимни ҳимоя қилиш учун фақат партия ва совет органларигагина эмас, ҳатто Вашингтон шаҳридаги Бирлашган Миллатлар Ташкилотига ҳам мурожаат этишга мажбурман».

Унинг таҳдидларига шундай эътироз билдириш мумкин. Биринчидан, БМТнинг штаб квартираси Нью-Йоркда жойлашган. Иккинчидан, Саидмурод Султонов ўз шаънини ҳимоя қилишга уриниб овора бўлмагани маъқул. Чунки уни 1943 йил 30 июнда, гитлерчилар олдида қасам қабул қилганида бой берган.

С. КАЗИМИР,
юстиция подполковниги.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»— «СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: редактор ўринбосарлари —33-44-43, 32-56-21, 33-16-27, 32-54-41, Масъул секретарь — 33-09-93, 32-56-26. Секретариат — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими —33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими —32-56-34. Деҳқончилик бўлими —33-54-33, 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими —32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими —32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими —32-54-52. Таржима бўлимлари —32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими —33-81-42.

Р. — 14285. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. А. 2164. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12